

Hedge Accounting

Effecten van de toepassing van IFRS 9 hedge accounting op banken

Naam: Céline Heijne
Studentnummer: 450600

Samenvatting:

IFRS 9 is een richtlijn voor hedge accounting die vanaf 1 januari 2018 moet worden toegepast. De richtlijn zal nog worden aangepast, omdat de richtlijnen inzake macro hedges zijn nog niet zijn beschreven. Daarom bestaat de optie voor bedrijven om voor hedge accounting de oude richtlijn IAS 39 te gebruiken. De onderzoeksvraag van deze scriptie is als volgt: Wat is het gevolg op de transparantie van het jaarverslag van de invoering van IFRS 9 hedge accounting op banken?. IAS 39 werd als erg ingewikkeld beschouwd en duur om toe te passen. Veel hedges kwalificeerde niet voor hedge accounting, IFRS 9 biedt meer hedge accounting mogelijkheden. Ondanks het feit dat IFRS 9 een verbetering zou moeten zijn over IAS 39 passen nog maar 3 van de 12 geanalyseerde banken hedge accounting toe. Omdat macro hedge nog niet onder IFRS 9 valt zou het volgens de NN bank nog geen sterke invloed hebben op hun financiële gegevens. De jaarverslagen onder IAS 39 en IFRS 9 zijn aan de hand van criteria becijferd. Uit de Mann-Whitney U toets is gebleken dat er geen significant verschil aanwezig is tussen de transparantie van jaarverslagen die gebruik maken van IAS 39 en van jaarverslagen die gebruik maken van IFRS 9.

Steekwoorden: Hedge accounting, IFRS 9, IAS 39, vergelijken, banken, Nederland

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE	2
1 INTRODUCTIE	3
2. WET EN REGELGEVING	5
2.1. INLEIDING	5
2.2. HEDGEN EN HEDGE ACCOUNTING	5
2.3. AGENCY THEORY.....	6
2.4. IAS 39	7
2.4.1. <i>Hedge Criteria</i>	7
2.4.2. <i>Hedge Instrument</i>	9
2.4.3. <i>Afgedekte Positie</i>	10
2.4.4. <i>Problemen onder IAS 39</i>	10
2.5. IFRS 9	10
2.5.1 <i>Hedge Criteria</i>	10
2.5.2. <i>Hedge Instrument</i>	12
2.5.3. <i>Afgedekte Positie</i>	13
2.5.4. <i>Implementatie IFRS 9 bij banken</i>	13
3. DATA EN METHODIEK	15
3.1. DATA.....	15
3.2. METHODOLOGIE.....	19
4. RESULTATEN	22
5. CONCLUSIE EN DISCUSSIE	31
5.1. CONCLUSIE	31
5.2. DISCUSSIE.....	33
BIJLAGE A	35
BIJLAGE B	37
BIJLAGE C	41
LITERATUURLIJST	42

1 Introductie

Om risico's te beperken maken bedrijven gebruik van hedges en hedge accounting. De 'International Accounting Standards Board' (IASB) heeft op 19 november 2013 IFRS 9 gepubliceerd als opvolger van IAS 39. Onder IFRS 9 vallen drie regelingen: classificatie en waardering, impairment en hedge accounting. De verplichte ingangsdatum was 1 januari 2018 (Mavhiki, 2014).

IAS 39 en IFRS 9 zijn opgesteld door de IASB. Beursgenoteerde bedrijven in Europa zijn verplicht zich eraan te houden. Met behulp van deze standaarden geven bedrijven financiële informatie in hun jaarverslag die relevant is voor investeerders en andere belanghebbenden. Ook helpt het de opstellers van een jaarverslag met de accounting beleidslijnen (Deloitte, 2018).

IAS 39 was één van de eerste standaarden die regels omtrent financiële instrumenten bevatte (Abhayawansa & Abeysekera, 2006). Hiervoor was de informatie omtrent financiële instrumenten inconsistent en ontoereikend. Het hedge instrument en de afgedekte positie werden als één product op de balans gezet. IAS 39 scheidde dit van elkaar waardoor er meer transparantie ontstond. Echter de standaard werd moeilijk genoemd en kwam niet overeen met de risicomanagement-strategieën. Het doel van IFRS 9 is om hedge accounting beter te laten aansluiten op risicomanagement systemen van ondernemingen (Huttenhuis & Ter Hoeven, 2018). Een andere reden om IFRS 9 in te voeren is om IAS 39 en FAS 133, de standaard die in de V.S. wordt gebruikt voor hedge accounting, beter op elkaar te laten aansluiten zodat jaarverslagen beter te vergelijken zijn (Kimberley, 2017).

IFRS 9 is een relatief nieuwe regeling die vanaf 2018 wordt toegepast. Dus de eerste jaarverslagen waarin het moet worden toegepast zijn in de eerste helft van 2019 verschenen. Daarom is er nog weinig onderzoek gedaan naar de daadwerkelijke effecten van IFRS 9 op jaarverslagen. Bovendien hebben entiteiten momenteel nog de keuze of ze IAS 39 of IFRS 9 willen toepassen voor hedge accounting. Deze keuze blijft zolang macro hedge accounting bij IFRS 9 nog niet is opgenomen.

Voor deze scriptie is de onderzoeksvraag:

Wat is het gevolg op de transparantie van het jaarverslag van de invoering van IFRS 9 hedge accounting op banken?

Om dit te kunnen vaststellen zal in deze scriptie allereerst onderzocht worden waarom er een nieuwe regeling is gekomen voor hedge accounting en wat het verschil is met de regeling die voorheen gold. Hiertoe behoren de volgende twee deelvragen:

- 1. Wat is de reden achter de invoering van IFRS 9?*
- 2. Wat is het verschil tussen IAS 39 en IFRS 9?*

Vervolgens zal voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag worden onderzocht in hoeverre IFRS 9 al door banken is toegepast over 2018 en wat eventueel de reden is geweest om dit al dan niet toe te passen:

3. Door hoeveel banken wordt IFRS 9 in het boekjaar 2018 toegepast?

4. Wat is de reden om dit al dan niet toe te passen?

Tot slot wordt gekeken hoe IFRS 9 de kwaliteit van het jaarverslag beïnvloedt. Om dit te analyseren wordt gebruik gemaakt van de agency theory. Deze stelt dat de principaal, de banken in dit geval, een ander doel voor ogen hebben dan de belanghebbende. Om te zorgen dat de principaal zich beter houdt aan de wil van onder andere de aandeelhouders is een duidelijk jaarverslag van groot belang. Een jaarverslag moet transparant zijn over wat er binnen het bedrijf gebeurt:

5. Zorgt de invoering van IFRS 9 voor meer transparantie bij het verslaggeven?

Aangezien IFRS 9 sinds 1 januari 2018 kan worden toegepast bij banken en de jaarverslagen pas in de eerste helft van 2019 uitkwamen, is er nog weinig onderzoek gedaan naar de toepassing van IFRS 9 en het effect ervan op het jaarverslag. Er zijn enkele artikelen over de veranderingen die plaatsvinden en wat voor effect dat heeft. Weinig is echter vermeld over het daadwerkelijke effect op de jaarrekening. Hoe goed een regeling werkt, is het beste te analyseren als het is toegepast. Deze scriptie hoopt de aanwezige informatie die er is te verbreden op het punt van hedge accounting onder IFRS 9.

Als eerst zal komt het hoofdstuk wet en regelgeving aan bod. Hierin wordt besproken wat hedge accounting inhoudt, hoe de regelingen IAS 39 en IFRS 9 in elkaar zitten en hoe het werkt. Ook zullen de problemen van IAS 39 worden besproken. Met deze informatie kan antwoord worden gegeven op de vraag wat de reden van invoering van IFRS 9 is en wat het verschil is met IAS 39. Daarnaast wordt ook uitleg gegeven over de Agency Theory. Bij Data en Methodiek wordt besproken naar welke aspecten van hedge accounting is gekeken in het jaarverslag. Daarnaast wordt hier onder andere in vermeld hoe de jaarverslagen beoordeeld worden en hoe beoordeelt wordt of er een significant verschil aanwezig is tussen de jaarverslagen onder IAS 39 en onder IFRS 9. Bij het vierde hoofdstuk resultaten zijn de bevindingen te zien. De deelvragen worden één voor één behandeld. Het grootste deel van de banken past nog IAS 39 toe en er is geen significant verschil aanwezig tussen de jaarverslagen die gebruik maken van de richtlijn IAS 39 en de richtlijn IFRS 9. In de conclusie worden de bevindingen concreet samengevat en vervolgens kritisch bekeken bij discussie.

2. Wet en Regelgeving

2.1. Inleiding

De handelingen van een bedrijf gaan gepaard met het nemen van risico's (PwC, 2013). Risico management strategieën worden gebruikt om deze risico's tegen te gaan of het effect ervan te beperken. Bepaalde risico's kunnen door middel van hedge accounting worden gecompenseerd. Dit zijn bijvoorbeeld de waardeveranderingen van een valuta en grondstofprijzen of de verandering van de rente.

Bij hedgen wordt een hedge instrument ingezet om de risico's te beperken (Abhayawansa & Abeysekera, 2005). Dit wordt gedaan door te zorgen dat de koersen van het hedge instrument en van de afgedekte positie, datgene waar risico over wordt gelopen, tegen elkaar in gaan waardoor de winsten van de één de verliezen van de ander compenseren.

In dit hoofdstuk wordt besproken wat hedge accounting inhoudt in 2.2.. In 2.3. wordt besproken waarom hedge accounting van belang is en vanaf 2.4. en verder wordt ingegaan op de wet en regelgeving van de IAS 39 en IFRS 9 richtlijnen.

2.2. Hedgen en Hedge accounting

Hedges moeten aan bepaalde eisen voldoen om hedge accounting te mogen toepassen (McDonnell, 2004). Deze eisen worden verder besproken in de paragrafen over IAS 39 en IFRS 9. Hedge accounting zorgt ervoor dat de waardeverandering van het hedge instrument en de afgedekte positie in dezelfde accounting-periode worden geboekt (PwC, 2013). Dit heeft tot gevolg dat ze elkaar compenseren, wat zorgt voor minder volatiliteit in de resultatenrekening of *Other Comprehensive Income* (OCI). In OCI worden de baten en lasten gepresenteerd die buiten de resultatenrekening vallen (Backhuijs, Camfferman & Oudshoorn, 2017). De resultaten die in de OCI worden vermeld hebben geen rechtstreeks gevolg van bedrijfsactiviteiten op de huidige en toekomstige kasstromen. Een voorbeeld van zo'n post zijn baten of lasten die teweeg komen wegens een verandering in de wisselkoers. Herwaardering van (im)materiële vaste activa wordt ook op de OCI gepresenteerd evenals het effectieve gedeelte van hedge instrumenten die in een kasstroom hedge zijn opgenomen.

Als een hedge instrument niet kwalificeert voor hedge accounting wordt het mogelijk tegen een andere waarde dan de reële waarde opgenomen (Abhayawansa & Abeysekera, 2005). Dit kan tot gevolg hebben dat de waardering van de afgedekte positie niet meer overeenkomt met de waardering van het hedge instrument wat tot meer volatiliteit in het gerapporteerde resultaat kan leiden. Daarnaast worden waardeveranderingen op een ander moment gerapporteerd als er niet aan hedge accounting wordt voldaan. Dit kan ook tot meer volatiliteit leiden in de resultatenrekening. Hedge accounting heeft het meeste effect wanneer markt imperfecties zorgen voor hoge volatiliteitskosten (Panaretou, Shackleton & Taylor, 2013).

Met hedge accounting wordt beoogd de risico's die aan bepaalde handelingen van een bedrijf zijn verbonden te beperken. Als de hedge effectief is en de afgedekte positie en hedge instrument hetzelfde gewaardeerd worden zorgt dit voor een inperking van de volatiliteit. Als de afgedekte

positie en hedge instrument verschillend gewaardeerd worden creëert dit volatiliteit in het jaarverslag. De hedge die economische zin een toegevoegde waarde heeft voor het bedrijf zou zonder gebruik van hedge accounting leiden tot volatiliteit in de financiële verslaggeving.

Het gebruik van hedge accounting is overigens optioneel (PwC, 2013). Bedrijven moeten de keuze maken of de kosten van het implementeren van hedge accounting opwegen tegen het beperken van de volatiliteitskosten (McDonnell, 2004). Het gebruik van hedge accounting brengt verschillende voordelen met zich mee (Panaretou, Shackleton & Taylor, 2013). Het vermindert de kans op financiële onrust, het geeft meer informatie aan de gebruikers van het jaarverslag, wat zorgt voor meer transparantie, en het gebruik ervan maakt de opbrengsten beter voorspelbaar en stabiel.

De IFRS hedge accounting regels, eerst IAS 39 en nu ook IFRS 9, zijn ingesteld om bedrijven te ontmoedigen gebruik te maken van ineffectieve hedge technieken (Abhayawansa & Abeysekera, 2005). Een hedge techniek is ineffectief als niet aan de effectiviteitstest is voldaan, voor IAS 39 wordt dit verder uitgelegd in 2.4.1.2. en voor IFRS 9 in 2.5.1.2..

2.3. Agency Theory

Artikel 2:362 lid 8 Burgerlijk wetboek stelt dat beursgenoteerde bedrijven verplicht zijn de jaarrekeningen op te stellen volgens IFRS. Niet-beursgenoteerde rechtspersonen hebben de keuze dit al dan niet toe te passen (Raad voor de Jaarverslaggeving, 2017). Maar wat is nou het belang van verslaggeving?

Het belang van goede verslaggeving is ondermeer terug te vinden bij de principaal-agent theorie. De agent theorie focust zich op de relatie tussen de agent en principaal. Bij een agent-principaal relatie zijn één of meerdere personen die opdracht geven aan de agent om bepaalde taken uit te voeren in hun naam (Jensen & Meckling, 1976). Bij deze relatie zijn twee problemen te onderscheiden (Eisenhardt, 1986). Het eerste probleem is dat het mogelijk is dat de agent en de principaal verschillende doelen hebben. Het tweede probleem is dat de agent en principaal mogelijk verschillende risicohoudingen hebben. Dit zorgt ervoor dat de agent zich anders gedraagt dan dat de principaal eigenlijk zou willen.

Deze agent-principaal relatie is terug te vinden bij bedrijven (Jensen & Meckling, 1976). De aandeelhouders zijn de principaal en de directie van het bedrijf is de agent. De directie van een bedrijf handelt anders met het geld van aandeelhouders dan dat ze zouden doen als het om hun eigen geld ging. Dit komt doordat ze zelf niet of nauwelijks (afhankelijk van hun aandeel in het bedrijf) de financiële gevolgen dragen van de beslissingen die ze nemen. Dit heeft tot gevolg dat de directie meer risico's durft te nemen die nadelig kunnen zijn voor de principaal.

Jensen en Meckling (1976) stellen dat, om dit te voorkomen, de principaal de agent zou moeten controleren. De principaal kan niet goed achterhalen wat de agent doet door informatie asymmetrie. Dit brengt voor zowel de agent als de principaal kosten met zich mee, de principaal moet actief naar informatie zoeken en de agent bijsturen waar nodig. Deze kosten die ontstaan door controle zorgen er tevens voor dat de principaal een lager bedrag voor het aandeel wilt betalen. Verslaggeving is de goedkoopste manier voor de agent om aan de principaal te laten zien wat er gebeurd in het bedrijf.

Dit zorgt voor meer vertrouwen tussen agent en principaal wat ervoor zorgt dat de kosten tussen de agent en principaal lager zijn.

De jaarrekening moet zodanig inzicht geven in het bedrijf dat een goed oordeel gevormd kan worden over het vermogen en resultaat van het bedrijf (Artikel 2:362 lid 1 Burgerlijk wetboek). De accountant is een onafhankelijke persoon die onderzoekt of de jaarrekening dit inzicht verschaft. De agent in de agent principaal relatie hoeft hierdoor niet op de principaal te vertrouwen en weet dankzij de accountant of de gegeven informatie over het bedrijf juist is weergegeven.

2.4. IAS 39

Een hedge relatie moet plaatsvinden tussen een hedge instrument en een afgedekte positie. IASB heeft regels vastgesteld wanneer de hedge kwalificeert voor hedge accounting. Deze regels zijn niet enkel gemaakt voor de hedge relatie maar ook voor het hedge instrument en de afgedekte positie. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste regels van IAS 39 besproken met betrekking tot hedge accounting.

2.4.1. Hedge Criteria

Een hedge relatie moet aan bepaalde eisen voldoen om te kwalificeren voor hedge accounting (PwC, 2013):

- De hedge relatie moet gedocumenteerd en toegewezen zijn (zie 2.4.1.1.)
- Een effectiviteitstest (zie 2.4.1.2.)
- De hedge relatie moet tussen een in aanmerking komend hedge instrument en een in aanmerking komende afgedekte positie zijn (zie 2.4.2. en 2.4.3.)
- Bronnen waaruit de fair value wordt bepaald moeten betrouwbaar zijn en beschikbaar voor elke verslagperiode (Abhayawansa & Abeysekera, 2006).
- Hedge relatie moet voortduren gecontroleerd worden om te beoordelen of de relatie nog aan de hedge criteria voldoet (McCreevy, 2008)

Onder IAS 39 is er een vrije keuze om te stoppen met hedge accounting als dit door het bedrijf gewenst is (PwC, 2013). Hoge administratieve kosten die het gebruik van hedge accounting bezwarend en duur maken kunnen hier een reden voor zijn.

2.4.1.1. Documentatie en Toewijzing

Om aan hedge accounting te voldoen moet bij het aangaan van de hedge relatie informatie over de relatie gedocumenteerd worden (McDonnell, 2004). Hierin moet vermeld worden wat het doel is van risico management met deze hedge relatie en de strategie om dit te bereiken, er moet vermeld worden wat het hedge instrument is en wat de bijbehorende afgedekte positie is. Daarnaast moet de aard van het risico worden vermeld en hoe het bedrijf de hedge effectiviteit van het hedge instrument wil meten. Er is voldoende gerapporteerd als een derde partij op basis van deze informatie de effectiviteitstest kan uitvoeren. Het documenteren van de hedge relatie kan niet retrospectief gebeuren. Dit betekent dat de hedge relatie bij aanvang moet zijn gedocumenteerd anders kan er geen hedge accounting plaatsvinden (Abhayawansa & Abeysekera, 2005).

Bij hedge accounting wordt rekening gehouden met de tegengestelde effecten van het hedge instrument en de afgedekte positie (McCreevy, 2008). Er zijn drie soorten hedge relaties waaraan het hedge instrument en de afgedekte positie kunnen worden toegewezen:

- de reële waarde hedge,
- de kasstroom hedge en
- netto-investering hedge.

Bij een reële waarde hedge beïnvloedt het risico van de afgedekte positie de resultatenrekening (McDonnell, 2004). De risico's die bij deze posities horen kunnen komen door veranderingen in de rentevoet, wisselkoers, aandelenprijzen of grondstofprijzen (PwC, 2013). De reële waardeverandering van het hedge instrument wordt direct geboekt in de resultatenrekening (McCreevy, 2008). De waardeverandering van de bijbehorende afgedekte positie is gelijk aan de waardeverandering van het hedge instrument voor zover deze verandering is toe te rekenen aan het afgedekte risico. De verandering van de boekwaarde van de afgedekte positie vindt ook plaats via de resultatenrekening.

Een kasstroom hedge dekt de mogelijke variabiliteit in de kasstromen die toe te rekenen is aan de risico van de afgedekte positie en die mogelijk invloed heeft op de winst of het verlies van de onderneming (McCreevy, 2008). De eigenvermogenscomponent, wat in OCI verwerkt wordt, van de afgedekte positie wordt aangepast naar het laagste van a.) de cumulatieve verandering van het hedge instrument (vanaf begin afdekkingsrelatie) of b.) de cumulatieve verandering van de reële waarde of toekomstige kasstromen van de afgedekte positie (vanaf begin afdekkingsrelatie) (PwC, 2013). De eventuele resterende waarde van het hedge instrument, dit is het ineffectieve deel van de hedge, wordt geboekt in de resultatenrekening. De waarde die in de OCI is verwerkt, wordt doorgeschoven naar de resultatenrekening wanneer de kasstroom het inkomen beïnvloedt (McDonnell, 2004). Een voorbeeld hiervan is wanneer een verwachte transactie daadwerkelijk plaatsvindt.

Een netto investering hedge in een buitenlandse entiteit is om het valuta risico te compenseren die gepaard gaat met activiteiten in het buitenland (PwC, 2013). Het werkt hetzelfde als een kasstroom hedge. Het effectieve deel wordt in het eigen vermogen opgenomen en het ineffectieve deel wordt verwerkt in de resultatenrekening (McCreevy, 2008).

2.4.1.2. Effectiviteitstest

De effectiviteitstest test de mate waarin het hedge instrument het risico van de afgedekte positie weet te dekken (PwC, 2013). Dit wordt gedaan met behulp van een prospectieve en een retrospectieve test.

De eis voor de prospectieve toets is dat de verandering van de reële waarde of kasstroom van het hedge instrument bijna geheel (100%) het risico van de afgedekte positie compenseert (Abhayawansa & Abeysekera, 2005). Hoe dit verloopt is afhankelijk van de methode die is omschreven bij de documentatie van de hedge relatie en hoe correct aan welke vorm de hedge relatie is toegewezen. De test moet aan het begin van de hedge relatie worden uitgevoerd en vervolgens bij elke verslagperiode (McDonnell, 2004).

Hoe de retrospectieve test plaatsvindt wordt omschreven in de documentatie (McDonnell, 2004). Bij elke verslagperiode moet worden geanalyseerd hoe de hedge gepresteerd heeft. Er wordt verwacht dat de hedge zeer effectief is; de effectiviteit moet tussen de 80 en 125% liggen. Dit betekent dat de verhouding tussen de winst en verlies van het hedge instrument en de afgedekte positie tussen de 80 en 125% ligt. Voldoet de relatie hier niet aan dan wordt de hedge ineffectief verklaart en kan hedge accounting niet meer worden toegepast.

Om aan de effectiviteitstest mee te kunnen doen moet de looptijd van het hedge instrument overeenkomen met de looptijd van het risico van de afgedekte positie (Abhayawansa & Abeysekera, 2005). Wat bij de documentatie wordt vermeld over de hedge relatie is van groot belang voor de effectiviteitstest; de methode die daarin wordt benoemd kan ervoor zorgen dat een hedge wel kan kwalificeren voor hedge accounting of niet (McDonnell, 2004). Als een hedge ineffectief is wordt dit gerapporteerd via de resultatenrekening.

2.4.2. Hedge Instrument

Een hedge instrument kan een derivaat, aangemerkte niet-financieel actief of een verplichting waarvan de reële waarde of kasstroom veranderingen de reële waarde of kasstroom verandering van de bijbehorende afgedekte positie compenseren zijn (McCreevy, 2008). Een financieel instrument wordt enkel als hedge instrument erkend indien er een andere partij bij is betrokken.

Alle derivaten, afgezien van geschreven opties, worden tegen reële waarde opgenomen en waardeveranderingen vinden plaats via de resultatenrekening (Abhayawansa & Abeysekera, 2005). Ook besloten derivaten die opgenomen zijn in contracten kunnen hiervoor kwalificeren indien ze “gescheiden” worden van het contract. De geschreven opties kunnen niet als hedge instrument kwalificeren omdat het mogelijke verlies op de optie aanzienlijk groter is dan de mogelijke waardeinstijging van de afgedekte positie (McCreevy, 2008).

Categorieën van financiële instrumenten die als hedge instrument kunnen kwalificeren, mits ze aan de hedge criteria voldoen, zijn (Abhayawansa & Abeysekera, 2005):

- Financiële activa/passiva opgenomen tegen reële waarde waarvan de waardeverandering via de resultatenrekening plaatsvindt
- Financiële activa beschikbaar voor verkoop
- Leningen en vorderingen
- Tot einde looptijd aangehouden belegging
- Financiële passiva die niet gehouden worden voor handel

De hedge instrumenten worden in hun geheel aangemerkt voor een hedge met uitzondering van een optie contract en een termijncontract (McCreevy, 2008). Dit komt omdat de intrinsieke waarde en tijdswaarde van het optiecontract en het rentedeel en contante waarde van het termijncontract onafhankelijk te bepalen zijn.

Hedge instrumenten kunnen meerdere risico's dekken indien de afgedekte risico's duidelijk identificeerbaar zijn, de effectiviteit van de afdekkingstransactie aantoonbaar is, en het hedge instrument en risico's specifiek worden aangemerkt (McCreevy, 2008).

2.4.3. Afgedekte Positie

De afgedekte posities zijn posities die de entiteit blootstelt aan risico's met als gevolg een verandering in de reële waarde of kasstromen tot gevolg (McDonnell, 2004). Mogelijke posities zijn:

- Actief of verplichting
- Vaststaande toezegging
- Zeer waarschijnlijke toekomstige transactie
- Netto-investering in een buitenlandse entiteit

De afgedekte positie kan één post zijn, of een groep indien deze een vergelijkbaar risico met zich meedragen (McCreevy, 2008). Een afgedekte positie kan, net als bij een hedge instrument, enkel kwalificeren voor hedge accounting indien er een partij buiten de entiteit bij betrokken is.

2.4.4. Problemen onder IAS 39

De invoering van IAS 39 zorgde voor meer transparantie voor de gebruikers van het jaarverslag omtrent financiële instrumenten (Abhayawansa & Abeysekera, 2005). Door de jaren heen zijn echter verschillende problemen gevonden met de standaard. IAS 39 reflecteert niet de doelstelling van risico management (Lane & Kennedy, 2015). Gebruikers kregen hierdoor geen goed beeld van de risico's die door het bedrijf werden gelopen.

Als een van de grootste problemen van de standaard wordt de retrospectieve effectiviteitstest benoemd (PwC, 2013). De criteria hierbij is dat een hedge zeer effectief moet zijn, wat inhoudt dat de effectiviteit tussen de 80 en 125% diende te zitten. Uit het oogpunt van risicobeheer is een hedge met een effectiviteit van 79% niet heel erg anders dan een hedge met een effectiviteit van 81%. IAS 39 zette hier echter een strenge grens tussen (PwC, 2013). Een hedge relatie moet als het effectief genoeg is dit ook blijven zijn anders wordt de hedge alsnog verbroken (McDonnell, 2004). Het gevolg hiervan is dat veel hedge instrumenten met bijbehorende afgedekte posities niet kwalificeren voor hedge accounting. Hierdoor zijn ze niet meer aan elkaar verbonden. Dit zorgt er voor dat een verandering in waarde van het hedge instrument niet meer resulteert in een waarde verandering van de afgedekte positie. Dit creëert volatiliteit in de resultatenrekening.

Daarnaast wordt het als duur gezien (PwC, 2013). Hedge accounting is administratief gezien veel werk en bij elke verslagperiode moet er onderzocht worden of nog aan alle criteria voldaan wordt. Dit brengt een hoop kosten met zich mee. Ook werd de standaard als erg complex beschouwt

2.5. IFRS 9

In dit hoofdstuk worden de veranderingen besproken die plaatsvinden bij de overstap van IAS 39 naar IFRS 9 en de eventuele consequenties ervan.

2.5.1 Hedge Criteria

Een hedge relatie moet aan bepaalde eisen voldoen om te kwalificeren voor hedge accounting (PwC, 2013). De veranderingen onder IFRS 9 hebben betrekking op de volgende hedge criteria:

- De hedge relatie moet gedocumenteerd en toegewezen zijn (zie 2.5.1.1.)
- Een effectiviteitstest (zie 2.5.1.2.)
- De hedge relatie moet tussen een in aanmerking komend hedge instrument en een in aanmerking komende afgedekte positie zijn (zie 2.5.2. en 2.5.3.)

De hedge relatie moet nog steeds in aanmerking komen voor hedge accounting (PwC, 2013). De regels omtrent wat als hedge instrument en wat als afgedekte positie kwalificeert zijn echter deels veranderd.

Onder IFRS 9 is het niet meer mogelijk om vrijwillig met hedge accounting te stoppen (PwC, 2013). Als het risicomanagement doel hetzelfde blijft, moet de hedge worden voortgezet (Mavhiki, 2014). De invoering van herwaardering onder IFRS 9 zorgt ervoor dat hedge relaties langer kunnen blijven bestaan (zie 2.5.1.3.).

2.5.1.1. Documentatie en Toewijzing

Documentatie eisen zijn onder IFRS 9 niet gewijzigd (PwC, 2013). Bij de transitie van IAS 39 naar IFRS 9 moet de documentatie wel ge-update worden om te laten zien welke hedge instrumenten en afgedekte posities nog in aanmerking komen voor hedge accounting onder de nieuwe standaard.

De regels aangaande hedge relaties zijn onder IFRS 9 iets gewijzigd (PwC, 2013). Voor netto-investering hedge zijn de regels hetzelfde gebleven. Ook voor de reële waarde hedge is er nauwelijks verschil, afgezien van het feit dat de winsten en verliezen van eigenvermogen instrument op de OCI blijven staan en niet meer verplaatst worden naar de resultatenrekening.

Onder de kasstroom hedge moeten bij toepassing van IFRS 9 de winsten en verliezen van termijn contracten direct worden opgenomen in het eigen vermogen (PwC, 2013). Onder IAS 39 was het nog mogelijk om opgebouwde winsten en verliezen door te schuiven naar de resultatenrekening. Daarnaast moeten de winsten en verliezen bij een ineffectieve hedge proportioneel worden opgenomen in de resultatenrekening aan de items waar ze effect op hebben.

2.5.1.2. Effectiviteitstest

De retrospectieve test is afgeschaft onder IFRS 9, er hoeft enkel nog prospectief gekeken worden naar de effectiviteit van de hedge relaties (PwC, 2013). IFRS 9 introduceert drie eisen voor hedge effectiviteit. Deze eisen zien toe op de economische relatie, het krediet risico dat gelopen wordt en de hedge ratio.

IFRS 9 vereist dat er een economische relatie is tussen het hedge instrument en de afgedekte positie. Er moet eenzelfde risico onderliggen wat ervoor zorgt dat de waardes ervan in tegengestelde richting veranderen. De hedge relatie moet regelmatig bekeken worden om te zien of het nog bij de doelstelling past van het risicomanagement. PwC (2013) heeft in z'n aantekeningen vermeld dat de eis van een economische relatie waarschijnlijk geen invloed gaat hebben op wat bedrijven wel en niet voor hedge accounting kunnen gebruiken. Dit komt omdat het niet aannemelijk is dat een entiteit een instrument zou nemen die geen economische relatie heeft met de doelstellingen van risicomanagement.

Het kredietrisico van zowel het hedge instrument als de afgedekte positie mag niet domineren over de waardeverandering die tot het hedge risico behoort. Bij een hoog kredietrisico bestaat de kans dat de risico compensatie die nagestreefd wordt een buitenproportioneel effect heeft. In de financiële crisis werden door entiteiten veel leningen gekocht die verstrekt waren door financiële instellingen die in zwaar weer verkeerden. De waarde van wat uiteindelijk hieruit gerealiseerd kon

worden was zeer onzeker. Onder de nieuwe regels zouden veel van die leningen waarschijnlijk niet hebben gekwalificeerd voor hedge accounting.

De hedge ratio is de relatie tussen de relatieve weging van het hedge instrument en die van de afgedekte positie. IFRS 9 vereist dat de hedge ratio voor hedge accounting hetzelfde moet zijn als die voor risicomanagementdoeleinden.

2.5.1.3. Herwaarderen

Onder IAS 39 moest een hedge relatie verbroken worden als niet meer aan de hedge criteria werd voldaan (Mavhiki, 2014). Onder IFRS 9 is de mogelijkheid om de hedge relatie te herwaarderen indien de verhouding is gewijzigd. Het herwaarderen kan gebeuren door of het volume van het hedge instrument te veranderen of die van de afgedekte positie. Het gevolg hiervan is dat een hedge langer kan blijven bestaan onder hedge accounting. Als het risicomanagement doel veranderd is mag er geen herwaardering plaatsvinden en moet de hedge relatie gestaakt worden (PwC, 2013).

2.5.2. Hedge Instrument

Onder IFRS 9 zijn enkele aanpassingen geweest omtrent het erkennen van een hedge instrument met betrekking tot (PwC, 2013):

- Niet-afgeleide financiële instrumenten
- Besloten derivaten
- Gekochte opties
- Termijncontracten

Onder IAS 39 mochten niet-afgeleide financiële instrumenten enkel worden gebruikt om valuta-risico's af te dekken mits het instrument gewaardeerd was tegen reële waarde en de waardeveranderingen plaatsvond via de resultatenrekening (Mavhiki, 2014). Onder IFRS 9 mogen deze instrumenten nu ook andere risico's dekken.

Besloten derivaten ("embedded derivatives") in financiële activa hoeven niet meer gescheiden te worden van het contract (PwC, 2013). Het geheel mag als instrument gerekend worden die wordt gewaardeerd tegen reële waarde en waarvan de waardeveranderingen plaatsvinden in de resultatenrekening. In financiële passiva dienen besloten derivaten echter nog steeds gescheiden te worden van het hoofdcontract om ze als hedge instrument te laten fungeren

Bij IAS 39 was er voor gekochte opties de keuze om enkel de intrinsieke waarde als hedge instrument te gebruiken, of het geheel wat betekende dat de tijdswaarde ook werd meegenomen. Als de tijdswaarde niet meegenomen werd, kwam deze in de resultaatrekening terecht. Onder IFRS 9 is de keuze tussen enkel de intrinsieke waarde of het geheel nog steeds mogelijk. De tijdswaarde wordt nu echter erkent via de OCI als deze niet meegenomen wordt in het hedge instrument. Het wordt pas in de resultatenrekening erkend als of de optie wordt gekocht, of als er een bepaalde tijd aan vastzit wordt de waardeverandering evenredig verdeelt. Dit zorgt ervoor dat er minder volatiliteit aanwezig is in de resultatenrekening ten opzichte van de regeling onder IAS 39. Deze zelfde regeling geldt voor termijncontracten, hierbij is het echter optioneel en niet verplicht.

2.5.3. Afgedekte Positie

IFRS 9 biedt meer mogelijkheden voor afgedekte posities (Roozen & Pronk, 2018). Onder de nieuwe standaard kunnen meer soorten afgedekte posities in aanmerking komen voor hedge accounting. De belangrijkste veranderingen onder IFRS 9 vergeleken met IAS 39 hebben betrekking op niet-financiële goederen en derivaten.

IAS 39 stond enkel het dekken van risico componenten van financiële goederen toe als de risico's duidelijk te onderscheiden waren (Mavhiki, 2014). IFRS 9 maakt het mogelijk dit ook te doen voor niet-financiële goederen mits ze tegen reële waarde zijn opgenomen (PwC, 2013). Het risico component moet duidelijk apart te identificeren en betrouwbaar te meten zijn. Dit is het geval wanneer een risico component apart is benoemd in een contract of impliciet is opgenomen in de reële waarde of in de kasstromen.

Derivaten konden onder toepassing van IAS 39 geen afgedekte positie zijn (PwC, 2013). Hier was veel kritiek op door opstellers omdat dit het moeilijk maakte om met een hedge relatie meerdere risico's af te dekken onder hedge accounting. IFRS 9 biedt de mogelijkheid om derivaten en niet-derivatenposities samen te voegen tot één af te dekken positie (Roozen & Pronk, 2018).

2.5.4. Implementatie IFRS 9 bij banken

De implementatie van IFRS 9 is tot nog toe optioneel met betrekking tot hedge accounting (Huttenhuis & ter Hoeven, 2018). Dit komt omdat de standaard omtrent macro fair value hedges nog niet geheel gereed is in de IFRS 9 standaard. Entiteiten kunnen hierdoor nog geheel gebruik maken van IAS 39 voor hedge accounting. Ook is er de optie om IFRS 9 te implementeren met uitzondering van reële waarde hedges.

Volgens Kimberley (2017) heeft de nieuwe regeling veel voordelen voor entiteiten, maar kan het grote zorgen met zich meebrengen voor de banken sector. Dit komt omdat IFRS 9 meer problemen van IAS 39 heeft verholpen die zich toespitsten op de bedrijvensector dan banken. Banken maken namelijk veel meer gebruik van macro hedge accounting, iets wat onder IFRS 9 nog niet besproken is.

Mavhiki (2014) stelt echter dat de invoering van IFRS 9 grote kansen schept voor de banksector. Door de nieuwe regeling zijn veel meer hedge relaties mogelijk onder hedge accounting. Dit heeft tot gevolg dat er waarschijnlijk meer derivaten verhandeld zullen worden waarvan een deel via de markt verhandeld zal worden. Dit is gunstig voor de banken omdat zij voor hun klanten deze derivaten zullen kopen of juist verkopen. Daarnaast biedt het een kans om klanten te gidsen met als gevolg dat er nog meer derivaten verhandeld zullen worden.

Bij banken worden reële waarde hedges veel gebruikt om renterisico's af te dekken op lening portefeuilles van banken (Huttenhuis & ter Hoeven, 2018). IAS 39 heeft voor banken ook nog een "EU carve out" wat macro reële waarde hedges eenvoudiger maakt en hiermee dus ook aantrekkelijker voor banken.

50% van de banken heeft aangegeven IAS 39 nog te prefereren (Kimberley, 2017). Dit is ook terug te zien in het onderzoek van Huttenhuis en ter Hoeven (2018). Van de 47 onderzochten banken hebben

maar drie banken aangegeven de IFRS 9 regeling volledig toe te passen. In dit onderzoek is daarnaast te zien dat 43 van de 47 banken er inderdaad voor kiezen om IAS 39 te blijven toepassen voor macro hedges.

De onderzoeken die tot nog toe zijn gepubliceerd zijn voornamelijk onderzocht met jaarverslagen van 2017 of eerder. De verplichte implementatie van IFRS 9 vond pas plaats vanaf 1 januari 2018 waarbij hedge accounting nog optioneel was. Macro hedges zullen uiteindelijk ook in de IFRS 9 standaard doorgevoerd zijn met als gevolg dat alle jaarverslagen dan verplicht gebruik moeten maken van IFRS 9 in plaats van IAS 39. Bedrijven moeten zich hierop voorbereiden en te verwachten valt dat met de verplichte implementatie van de rest van IFRS 9 het hedge accounting gedeelte ook alvast langzamerhand geïmplementeerd zal worden

3. Data en Methodiek

Deze scriptie bestaat uit een kwalitatief onderzoek naar de invloed van IFRS 9 op de jaarverslagen van Nederlandse banken. In de paragraaf data zal worden besproken waar de informatie vandaan is gehaald en wat voor informatie uit de bronnen is gehaald. In de paragraaf Methodologie zal besproken worden hoe de data wordt geanalyseerd om de deelvragen te beantwoorden.

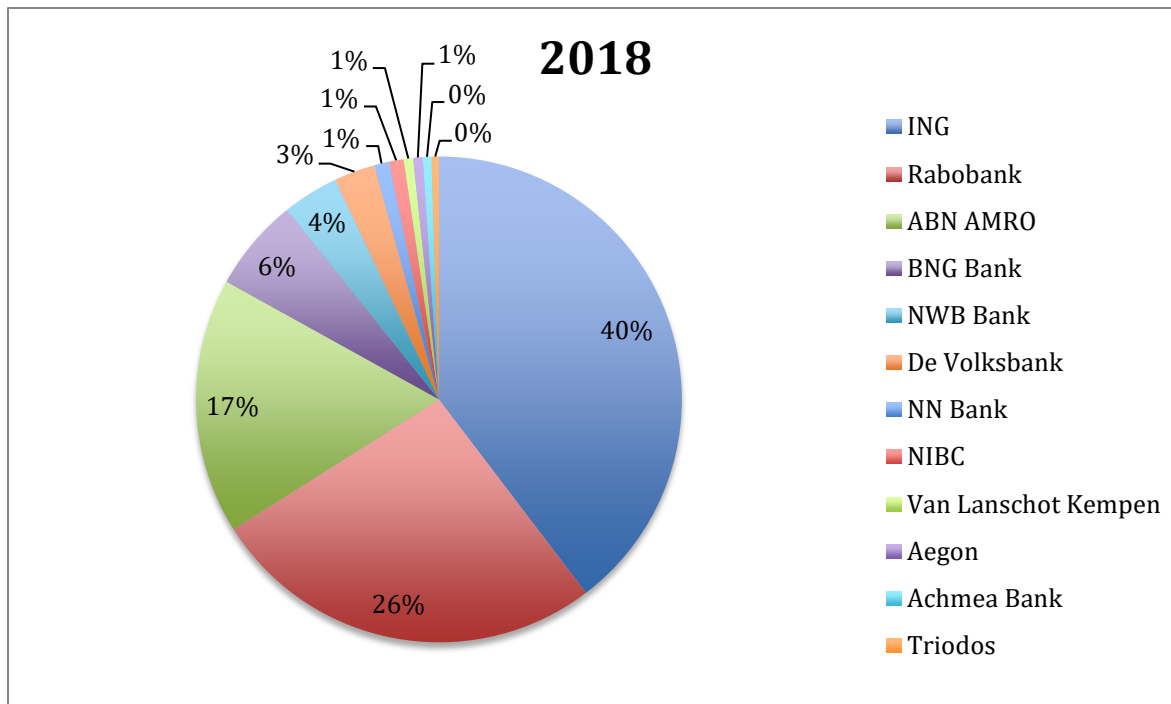
3.1. Data

Een aantal deelvragen kan worden beantwoord met de informatie uit de jaarverslagen van de banken. Daarnaast maakt literatuuronderzoek ook deel uit van deze scriptie, hiermee zijn de eerste twee deelvragen te beantwoorden. De artikelen voor het literatuuronderzoek zijn gevonden via de zoekmachine Seurch. Dit is de zoekmachine van de bibliotheek van de Erasmus Universiteit. Via deze site hebben studenten toegang tot vele wetenschappelijke artikelen. Op Seurch is gezocht naar artikelen met betrekking op hedge accounting onder IAS 39 en IFRS 9

De data van dit onderzoek is ontleend uit de jaarverslagen van de 12 grootste banken in Nederland volgens banken.nl (2019). Deze site heeft een ranglijst opgesteld van de grootste Nederlandse banken op basis van het balanstotaal uit de jaarverslagen van 2017. Banken.nl (2019) is een platform voor de Nederlandse bankensector. Het is een onafhankelijk platform dat samenwerkt met verschillende Nederlandse (groot)banken, toezichthouders en andere bedrijven om informatie over de financiële sector in Nederland te delen.

Volgens banken.nl (2019) zijn de 12 grootste banken: ING, Rabobank, ABN AMRO, BNG Bank, de Volksbank, NN Bank, NIBC, Van Lanschot Kempen, Aegon, Achmea Bank en Triodos. Elk van deze banken gebruikt IFRS voor het opstellen van hun jaarverslag. Hierdoor kwalificeren ze allemaal voor het onderzoek. Niet alle jaarverslagen zijn in het Nederlands. De voor deze scriptie relevante informatie is vertaald naar het Nederlands.

Omdat deze scriptie gebruik maakt van de jaarverslagen van banken uit 2018, is voor dit onderzoek figuur 3.1 opgesteld met de balanstotalen van de 12 banken in 2018 om te zien hoe de banken zich tot elkaar verhouden. In de legenda staan de banken van groot naar klein weergegeven. In Bijlage B 1. staan de achterliggende cijfers van de grafiek.

Grafiek 3.1 verhouding Nederlandse banken 2018

Deze scriptie bestudeert de grootste 12 banken van Nederland volgens banken.nl. De bankensector in Nederland kent een hoge mate van concentratie (banken.nl). Dit houdt in dat een klein aantal banken een groot deel van de totale activa van de sector bezit. Dit is goed te zien in grafiek 3.1.. De grootste 3 banken vormen gezamenlijk 83% van het gezamenlijk vermogen van deze 12 banken. Deze marktconcentratie komt door de fusies die eind jaren tachtig, begin jaren negentig plaatsvonden binnen deze sector. Momenteel worden de drempels om tot de bankensector toe te treden in Nederland verlaagd om concurrentie te bevorderen. In deze scriptie wordt er vanuit gegaan dat deze selectie representatief is voor de bankensector in Nederland omdat er een grote diversiteit is tussen de groottes van de banken.

De jaarverslagen die voor dit onderzoek worden gebruikt hebben allen betrekking op het jaar 2018. Dit is namelijk het eerste en momenteel ook het enige jaar waarin IFRS 9 van kracht is en waarvan een jaarverslag beschikbaar is. Deze bronnen zijn ieder van de site van de bank gehaald en zijn door een accountant gecontroleerd. Alle 12 hebben een goedkeurende accountantsverklaring. Dit betekent dat ze ook volgens de accountant allen aan de regelgeving omtrent de IFRS-verslaggeving voldoen.

Uit de jaarverslagen zijn verschillende soorten informatie gehaald. Bij de derde deelvraag is gekeken naar welke richtlijnen de banken gebruiken, IAS 39 of IFRS 9. Voor de vierde deelvraag is gekeken naar de redenen waarom er is gekozen voor een bepaalde regeling. Voor de vijfde deelvraag van deze scriptie is gekeken of in het jaarverslag informatie aanwezig was die betrekking heeft op 4 verschillende onderdelen van hedge accounting: de regeling, de hedge soorten, de effectiviteit en de afgedekte positie en het hedge instrument. Deze 4 onderdelen zijn elk verdeeld in 4 sub categorieën die hieronder verder besproken zullen worden. Deze 16 sub categorieën (4 sub categorieën bij 4 categorieën) zijn binaire variabelen. Als deze sub categorieën aanwezig zijn wordt dit aangegeven met een "+" en als het niet aanwezig is wordt het aangegeven met een "-".

Allereerst wordt gekeken naar hoe de regeling is weergegeven in de jaarverslagen. Dit geeft de basis van hedge accounting weer; hieronder valt namelijk welke regeling gebruik wordt en hoe het werkt. Er zijn onder regeling 4 sub categorieën erkend voor deze scriptie:

- **Regeling Keuze**
Onder de IFRS regeling is het momenteel nog mogelijk om voor hedge accounting te kiezen voor de IFRS 9 (de nieuwe) regeling of IAS 39 (de oude) regeling. Dit komt omdat de IFRS 9 regeling met betrekking tot macro hedge accounting nog niet geheel af is. Voor de duidelijkheid van het verslag is het handig om te vermelden van welke regeling er gebruik wordt gemaakt.
- **Uitleg regeling keuze**
De keuze van de regeling heeft invloed op hoe moet worden omgegaan met de hedge relatie. De aandeelhouders van de bank dragen de financiële gevolgen van de keuzes die een bank maakt. Voor de transparantie is het daarom fijn als de redenatie achter de keuzes wordt gedeeld.
- **Doel**
Hedge accounting is een term die de meeste mensen niet zullen kennen. Voor de begrijpelijkheid van het jaarverslag is het handig als dit wordt uitgelegd.
- **Hedge criteria**
De hedge criteria zijn de regels die door IFRS zijn opgesteld. Aan de criteria moet voldaan worden voordat een hedge aan hedge accounting mag voldoen. Van de lezer van een jaarverslag kan niet verwacht worden dat ze elke regeling die is toegepast geheel kennen. Voor de begrijpelijkheid van het stuk over hedge accounting is het daarom ook aan te bevelen om uit te leggen wanneer een hedge voldoet aan hedge accounting. De hedge criteria zijn in hoofdstuk 2.3.1. benoemd voor IAS 39 en 2.4.1. benoemd voor IFRS 9. Het enkel benoemen dat er documentatie moet worden opgenomen voor hedge accounting wordt niet als een “+” genoteerd, er zijn immers nog veel meer criteria waaraan voldaan moet worden.

Vervolgens wordt gekeken naar de hedge soorten die door de banken gebruikt worden. De hedge soort heeft invloed op de waardering en risico dat wordt afgedekt. Banken kunnen van een of meerdere soorten hedge relaties gebruik maken als ze hedge accounting gebruiken. Ook is er nog de keuze of ze gebruik maken van een micro of van een macro hedge. De volgende 4 sub categorieën zijn onder hedge soort onderscheiden:

- **Hedge soort**
Onder de IFRS regeling zijn 3 soorten hedge relaties mogelijk: een reële waarde hedge, een kasstroom hedge of een netto investering hedge. Omdat het soort hedge relatie invloed heeft op hoe hedge accounting wordt toegepast is het belangrijk dat in het verslag duidelijk wordt gemaakt wat wordt toegepast.
- **Uitleg hedge soort**
Naast dat het belangrijk is om te weten welk soort hedge relatie gebruikt wordt, is het ook handig om te weten hoe deze hedge soorten werken. Vooral als er meerdere hedge soorten door een bank gebruikt worden geeft een uitleg goed weer wanneer de een en wanneer de ander gebruikt wordt. Hierbij wordt met name gelet of duidelijk benoemt wordt wat door de hedge wordt afgedekt aangezien daar voornamelijk het verschil in zit.

- **Micro/macro**
Naast dat er verschillende hedge relaties mogelijk zijn, is er ook een keuze om gebruik te maken van een micro of een macro hedge. Dit heeft eveneens gevolgen voor hoe er met de hedge wordt omgegaan.
- **Uitleg micro/macro**
Het grootste verschil bij een micro en een macro hedge is dat bij een micro hedge sprake van een één op één relatie tussen de afgedekte positie en het hedge instrument, en dat het bij macro hedge gaat om een portfolio.

Het derde punt waarnaar gekeken wordt is effectiviteit. De effectiviteit geeft weer hoe goed de hedge relatie werkt. Er wordt veel naar de effectiviteit gekeken om te bepalen of de hedge relatie nog kan blijven voortbestaan of dat de hedge moet worden gestaakt. Onder het criterium effectiviteit zijn vier sub categorieën erkent voor deze scriptie:

- **Effectiviteitstest**
Zowel onder IFRS 9 als onder IAS 39 moet voortdurend naar de hedge relatie gekeken worden om te kijken of deze nog effectief is. Daarnaast is het belangrijkste criterium onder IAS 39 dat de huidige hedge effectiviteit tussen de 80 en 125% moet liggen. Deze twee punten worden geacht benoemd te zijn in het jaarverslag.
- **Methode**
Hoe de effectiviteit bepaald wordt kan door banken zelf worden ingevuld. Voor IAS 39 zijn er regels omtrent hoe effectief de hedge moet zijn, maar hoe het gemeten wordt is door banken vrij te bepalen.
- **Ineffectiviteit**
De hedge relatie zal niet altijd geheel effectief zijn. Hierdoor ontstaat er ineffectiviteit. De ineffectiviteit heeft invloed op de financiële gegevens van de bank. Een voornaamste doel van een jaarverslag is het weergeven van de opbrengsten en kosten van een bedrijf. Om deze reden zou de (in)effectiviteit van een hedge benoemd moeten worden.
- **Redenen ineffectiviteit**
Ineffectiviteit ontstaat doordat de afgedekte positie en het hedge instrument elkaar niet geheel compenseren. Dit kan verschillende redenen hebben. Als een bedrijf in het jaarverslag aangeeft waardoor dat komt, duidt dat erop dat ze goed inzicht hebben over wat er binnen het bedrijf gebeurt. Voor de lezer is het ook fijn om te begrijpen hoe iets komt, is het de schuld van de bank of zijn het omstandigheden waaraan weinig gedaan kan worden.

De afgedekte positie en hedge instrument zijn het vierde punt voor de beoordeling van het jaarverslag. Hiermee wordt de afgedekte positie en het hedge instrument bedoeld. Bedrijven en dus ook banken kunnen verschillende soorten risico's lopen om deze af te dekken zijn er verschillende soorten hedge instrumenten mogelijk. Dit onderwerp is evenals de vorige drie opgedeeld in vier sub categorieën die, als eraan voldaan is, worden beoordeeld met een halve punt. De vier sub categorieën zijn:

- **Afgedekte positie**
De afgedekte positie is het item waarover een risico wordt gelopen. Naast uitleggen hoe hedge accounting werkt zorgt het specificeren van de afgedekte positie voor een beter beeld voor de lezer van het jaarverslag. Hieruit wordt duidelijk met welke risico's de banken te maken hebben en hoe geprobeerd wordt dit risico zo klein mogelijk te houden. Het halve

punt wordt toegekend indien in het jaarverslag gespecificeerd is wat voor soort afgedekte posities er aanwezig zijn binnen de bank

- Hedge instrument

Het hedge instrument is het item waarmee de afgedekte positie wordt afgedekt. Bij het verslaggeven van hedge accounting wordt vaak naar de afgedekte positie of hedge instrument verwezen. Het is ook handig om te weten wat de hedge instrumenten zijn omdat elk instrument weer verschillende risico's met zich mee draagt.

- Opname

Aan een hedge instrument en afgedekte positie zitten vaak waardeveranderingen verbonden. Om het jaarverslag overzichtelijk te houden is goed als duidelijk vermeld staat waar de prijsveranderingen worden opgenomen en waar het hedge instrument en de afgedekte positie in de financiële gegevens te vinden zijn.

- Verband

Om een goed beeld te krijgen van de hedge relaties die binnen de bank aanwezig zijn is het handig als vermeld is welk hedge instrument welk risico afdekt.

3.2. Methodologie

Het eerste gedeelte van deze scriptie bestaat uit een literatuuronderzoek. Hierbij wordt de reden van doorvoering van IFRS 9, de regelgeving en het doel van hedge accounting geanalyseerd. De eerste twee deelvragen zijn:

1. *Wat is de reden achter de invoering van IFRS 9?*
2. *Wat is het verschil tussen IAS 39 en IFRS 9?*

Deze deelvragen kunnen aan de hand van de gevonden informatie in hoofdstuk 2 wet en regelgeving worden beantwoord. Voor de eerste deelvraag is onderzocht naar welke problemen onder IAS 39 aanwezig waren. Voor de tweede deelvraag is de wet en regelgeving van zowel IAS 39 als IFRS 9 geanalyseerd en deze zijn met elkaar vergeleken.

Het tweede gedeelte van deze scriptie bestaat uit een kwalitatief onderzoek. Hierbij worden de derde, vierde en vijfde deelvraag beantwoord. Voor dit onderzoek zijn de variabelen uit de jaarverslagen van 2018 van de 12 grootste banken gehaald.

De derde deelvraag is als volgt:

3. *Door hoeveel banken wordt IFRS 9 in het boekjaar 2018 toegepast?*

Om de derde deelvraag te beantwoorden, wordt gekeken of de bedrijven gebruik maken van de IFRS 9 regeling voor hedge accounting met uitzondering van macro hedge aangezien deze regeling nog niet gereed is onder IFRS 9. In de jaarverslagen zijn drie soorten opties te vinden:

- De bank maakt gebruik van de IFRS 9 regeling voor micro hedge en IAS 39 voor macro hedge
- De bank maakt gebruik van IAS 39 voor hedge accounting
- Het is onduidelijk van welke regeling er gebruik wordt gemaakt

Vervolgens wordt bij deelvraag 4 gekeken waarom de banken voor deze regeling gekozen hebben:

4. Wat is de reden om dit al dan niet toe te passen?

Om deze deelvraag te beantwoorden, wordt in de jaarverslagen van de banken gezocht naar verklaringen voor het al dan niet toepassen van de IFRS 9 regeling. Deze vraag wordt in twee delen behandeld. Als eerst zullen de gevonden redenen geïnventariseerd worden. Uit deze tabel is dan af te leiden wat de zwaarst wegende argumenten zijn om of voor IFRS 9 te kiezen, of voor IAS 39. Vervolgens wordt gekeken of de banken gebruik maken van micro hedges, macro hedges of van beide. Momenteel is onder IFRS 9 nog geen optie voor macro hedges en daarom is het toegestaan om hiervoor nog de IAS 39 regeling toe te passen. Mochten banken enkel gebruik maken van macro hedges dan zou dit een reden kunnen zijn voor de richtlijn keuze als uit de derde deelvraag blijkt dat alle banken IAS 39 toepassen. Gebruiken alle banken micro hedges voor hedge accounting dan zou dat een reden kunnen zijn voor het gebruik van de IFRS 9 richtlijn als uit de derde deelvraag blijkt dat ze allemaal IFRS 9 gebruiken. Dit omdat IFRS 9 een verbetering over IAS 39 zou moeten zijn en de banken zich geen zorgen hoeven te maken over het toepassen van 2 regelingen.

De vijfde en laatste deelvraag werkt vervolgens toe naar de hoofdvraag van deze scriptie:

5. Zorgt de invoering van IFRS 9 voor meer transparantie bij het verslaggeven?

Om deze deelvraag te beantwoorden worden de jaarverslagen die gebruik maken van IFRS 9 en de jaarverslagen die gebruik maken van IAS 39 beoordeelt en vervolgens vergeleken om te zien of er een significant verschil is tussen de jaarverslagen van de twee regelingen.

In de jaarverslagen is gekeken naar 4 verschillende onderdelen van hedge accounting: de regeling, de hedge soorten, de effectiviteit en de afgedekte positie en het hedge instrument. Voor elk onderdeel zijn 2 punten te behalen. Deze worden toegekend aan de hand van 4 sub categorieën. Als de sub categorie aanwezig is in het jaarverslag, wordt dit genoteerd met een "+" en wordt een halve punt toegekend. Als het niet aanwezig is wordt er een "-" genoteerd. Zo wordt elk onderdeel beoordeeld met een schaal van 0 tot 2. Vervolgens wordt dit bij elkaar opgeteld om zo de totale waardering van het jaarverslag te krijgen voor deze scriptie. De jaarverslagen worden op deze manier beoordeeld met een cijfer tussen de 0 en de 8 waarbij het cijfer 0 aangeeft als er veel mist in het jaarverslag en bij 8 voldoet het jaarverslag aan alle gestelde criteria.

Om te testen of er sprake is van een significant verschil tussen het aantal behaalde punten van de IAS 39 jaarverslagen en de IFRS 9 jaarverslagen, wordt gebruik gemaakt van de Mann-Whitney U toets. De steekproef voor dit onderzoek is erg klein, omdat er maar naar 12 jaarverslagen gekeken is. Om deze reden is niet goed te zien of er een normale verdeling aanwezig is. De Mann-Whitney U toets is een niet-parametrische toets wat inhoudt dat er geen normale verdeling voor nodig is. Met deze test worden twee onafhankelijke groepen vergeleken.

De formules die voor de Mann-Whitney U toets worden gebruikt zijn als volgt:

$$U_1 = n_1 n_2 + \frac{n_1(n_1 + 1)}{2} - R_1$$

$$U_2 = n_1 n_2 + \frac{n_2(n_2 + 1)}{2} - R_2$$

n_1 = het aantal banken dat gebruik maakt van IAS 39

n_2 = het aantal banken dat gebruik maakt van IFRS 9 (m.u.v. macro hedge)

R_1 = som van de rangorde getallen van IAS 39

R_2 = som van de rangorde getallen van IFRS 9

Met deze toets worden de volgende hypothese getest:

H_0 = Jaarverslagen onder IAS 39 en onder IFRS 9 behalen dezelfde scoren

H_1 = Er zit een verschil tussen de scoren die IAS 39 jaarverslagen IFRS 9 jaarverslagen behalen

Om te testen of de nulhypothese waar is, wordt gekeken naar de U waarde. De laagste waarde van U_1 en U_2 wordt met de kritieke U waarde vergeleken. Om te bepalen wat de kritieke waarde is moeten een paar criterium worden opgesteld. Allereerst wordt er voor deze scriptie gebruik gemaakt van een tweezijdige toets, dit houdt in dat getest wordt of het cijfer onder IAS 39 afwijkt van IFRS 9 in tegenstelling tot een eenzijdige toets die een richting aangeeft, bijvoorbeeld IFRS 9 scoort hoger of IFRS 9 scoort lager dan IAS 39. Het significantieniveau dat wordt aangenomen is 0.05. Met deze twee criterium kan de kritieke U waarde uit de tabel C.1. in bijlage C gehaald worden.

Om te testen of er een significant verschil aanwezig is wordt de laagste waarde van U_1 en U_2 met de kritieke U waarde. Als het laagste van U_1 en U_2 groter is dan de kritieke U waarde dan wordt de nulhypothese aangenomen. Is het laagste van U_1 en U_2 lager dan de kritieke U waarde dan wordt de nulhypothese verworpen en wordt H_1 aangenomen.

4. Resultaten

Het eerste gedeelte van deze scriptie bestaat uit een literatuuronderzoek. In het hoofdstuk wet en regelgeving is informatie gegeven over wat hedge accounting is, zijn de regelingen IAS 39 en IFRS 9 geanalyseerd en is aangegeven welke problemen spelen bij IAS 39. Hiermee zijn de eerste twee deelvragen van deze scriptie te beantwoorden. De eerste deelvraag:

1. wat is de reden achter de invoering van IFRS 9?

Eén van de redenen voor het invoeren van IFRS 9 is om de verslaggeving van IFRS gebruikers beter te laten aansluiten met de US GAAP, de jaarverslaggevingsregelingen die in de V.S. gebruikt worden (Kimberley, 2017). Dit om er voor te zorgen dat jaarverslagen van bedrijven uit verschillende landen beter met elkaar te vergelijken zijn.

Daarnaast waren er enkele problemen te zien omtrent de regelingen van IAS 39. Het is ten eerste veel administratief werk en duur om toe te passen. Daarnaast werden onder IAS 39 veel hedge relaties niet aangemerkt voor hedge accounting waardoor bedrijven veel last hadden van volatiliteit in de resultatenrekening omdat de waardeveranderingen van het hedge instrument en van de afgedekte positie niet aan elkaar werden gematcht. Ze hadden ook de keuzen om geen hedge relatie te maken, het afdekken van een positie is immers optioneel. Dit zorgde er echter voor dat bedrijven gevoelig waren voor grondstofprijzen veranderingen. Onder IFRS 9 kunnen meer hedge relaties tot stand komen (Mavhiki, 2014), omdat zowel meer hedge instrumenten als meer afgedekte posities kwalificeren voor hedge accounting. Daarnaast is met het verwijderen van de retrospectieve effectiviteitstest en de mogelijkheid tot herwaarderen het vereenvoudigd om hedge relaties aan te houden. Het gevolg hiervan is minder volatiliteit in de winst- en verliesrekening (Kimberley, 2017).

De tweede deelvraag die voor dit onderzoek is gesteld is als volgt:

2. wat is het verschil tussen IAS 39 en IFRS 9?

IFRS 9 heeft ten opzichte van IAS 39 enkele veranderingen ondergaan. Zoals eerder vermeld zou IFRS 9 ervoor moeten zorgen dat er meer mogelijkheden zijn voor het gebruik van hedge accounting. Dit komt voornamelijk door veranderingen met betrekking tot de volgende drie onderwerpen (zie tabel 4.1. voor een overzicht, bijlage A voor een uitgebreider overzicht).

- het hedge instrument
- de afgedekte positie
- de effectiviteit

Ten eerste zijn er meer mogelijkheden wat als hedge instrument kwalificeert. Zo hoeft voor hedge accounting een in een financiële activa besloten derivaat niet meer gescheiden te worden van het contract.

De afgedekte positie mag nog steeds bestaan uit één of meerdere posities. Waarbij het onder IAS 39 enkel mogelijk was om risico's van financiële goederen af te dekken is het onder IFRS 9 toegestaan

om ook niet-financiële goederen als afgedekte positie aan te merken. Ook mogen derivaten een deel uitmaken van een afgedekte positie.

Als laatste hebben verschillende veranderingen plaatsgevonden met betrekking tot de effectiviteit van de hedge relatie. Deze veranderingen zijn van belang omdat het invloed heeft op het feit of een hedge relatie mag kwalificeren voor hedge accounting of niet. Onder IAS 39 was er sprake van een prospectieve test en een retrospectieve test. De prospectieve test moet nog steeds worden uitgevoerd, maar de retrospectieve test is afgeschaft. De retrospectieve test stelde de eis dat een hedge relatie 80 tot 125% effectief moest zijn om te kwalificeren voor hedge accounting. IFRS 9 kijkt meer naar kwalitatieve kenmerken om te besluiten of een hedge mag blijven voortbestaan. Allereerst moet er sprake zijn van een economische relatie, de waarde van het hedge instrument en de waarde van de afgedekte positie moeten naar verwachting in tegengestelde richting van elkaar bewegen. Een aanwezig kredietrisico mag niet de waardeveranderingen domineren en de hedge ratio, de relatie tussen het relatieve gewicht van het hedge instrument en de afgedekte positie, moet gelijk zijn aan het doel dat het risico management stelt.

Een andere belangrijke verandering die onder IFRS 9 nog heeft plaatsgevonden is dat er geen vrije keuze meer is om te stoppen met hedge accounting voor een hedge relatie. Dit verplicht bedrijven een hedge relatie voor hedge accounting aan te houden ook als de kosten ervoor mogelijk te hoog worden.

Tabel 4.1. IAS 39 vs. IFRS 9

IAS 39	IFRS 9
Hedge instrument	
<ul style="list-style-type: none"> • Derivaten • Besloten derivaten gescheiden van het contract 	<ul style="list-style-type: none"> • Derivaten • Financiële activa: hoeft niet meer gescheiden te worden van het contract • Financiële passiva: besloten derivaten dienen gescheiden te worden van het hoofdcontract
Afgedekte positie	
<ul style="list-style-type: none"> • Eén of meerdere posities • Enkel financiële goederen 	<ul style="list-style-type: none"> • Eén of meerdere posities • Financiële goederen • Niet financiële goederen • Derivaten (gecombineerd met niet derivatenposities)
Effectiviteit	
<ul style="list-style-type: none"> • Prospectieve test • Retrospectieve test (80-125%) 	<ul style="list-style-type: none"> • Prospectieve test • Hedge effectiviteit eisen: <ul style="list-style-type: none"> ➢ Economische relatie ➢ Kredietrisico ➢ Hedgeratio • Mogelijkheid tot herwaardering

IAS 39	IFRS 9
Beëindigen hedge relatie	
<ul style="list-style-type: none"> Vrije keuze om hedge relatie te beëindigen 	<ul style="list-style-type: none"> Geen vrije keuze om hedge relatie te beëindigen

Het tweede gedeelte van deze scriptie focust zich op de toepassing van de IFRS regeling omtrent hedge accounting bij Nederlandse banken.

De derde deelvraag van deze scriptie is als volgt:

3. Door hoeveel banken wordt IFRS 9 in het boekjaar 2018 toegepast?

Om de derde deelvraag te kunnen beantwoorden is geanalyseerd of de banken de IFRS 9 met betrekking tot hedge accounting hebben doorgevoerd. In tabel 4.2. is het resultaat hiervan te zien. In bijlage B tabel B.2. is te vinden welke banken van welke regeling gebruik maken.

Tabel 4.2. regeling gebruikt voor hedge accounting

Regeling	Aantal	Percentage
IFRS 9	3	25%
IAS 39	7	58%
Onbekend	2	17%
Totaal	12	100%

Het merendeel van de onderzochte banken maakt momenteel gebruik van de oude hedge accounting regels IAS 39. Van de 12 onderzochte banken maken 7 gebruik van IAS 39 en 3 van IFRS 9. Dit is opvallend aangezien IFRS 9 ten opzichte van IAS 39 een verbetering zou moeten zijn. Toch lijkt uit deze gegevens te blijken dat banken momenteel de IAS 39 regeling nog prefereren. De vierde deelvraag gaat in op de redenen achter de regeling keuze.

Een mogelijke reden voor het prefereren van IAS 39 boven IFRS 9 voor banken zou kunnen zijn dat banken niet twee verschillende regelingen willen toepassen voor hedge accounting. Dit zou moeten gebeuren als ze voor IFRS 9 kiezen maar gebruik maken van zowel micro als macro hedge. De regeling omtrent macro hedge is onder IFRS 9 nog niet af daarom moet hiervoor nog IAS 39 worden toegepast. Een andere mogelijkheid is dat banken nog niet van regeling zijn veranderd aangezien het niet moet. Het toepassen van een nieuwe regeling kost immers tijd en geld, mogelijk wilden ze zich liever op andere punten focussen binnen het bedrijf, al zal de overstap naar IFRS 9 uiteindelijk toch moeten gebeuren.

Opvallend is dat bij twee van de twaalf banken niet te achterhalen is van welke regeling ze gebruik maken.

Bij NWB was niet te achterhalen van welke regeling gebruik werd gemaakt voor hedge accounting. In het jaarverslag wordt benoemd door NWB dat ze gebruik maken van IFRS regeling, tevens wordt

aangegeven dat in de auditcommissie een presentatie is gegeven over de potentiële impact van IFRS 9 onder NL GAAP. Verder wordt niks over deze of één van de vele andere IFRS regelingen benoemd. Dit was opvallend omdat bij de andere banken de IFRS regelingen worden aangehaald en uitgelegd als er gebruik van wordt gemaakt binnen het bedrijf. Vervolgens is daarom gekeken of te achterhalen was welke regeling ze gebruikte aan de hand van wat ze vertelde over de toepassing van hedge accounting. Hierbij vielen de volgende drie elementen op:

- Voor hedge accounting wordt enkel gebruik gemaakt van derivaten
- Er moet sprake zijn van een economische hedge relatie
- De hedge moet afdoende effectief zijn

Het eerste punt, er wordt enkel van derivaten gebruik gemaakt voor hedge accounting, zou kunnen duiden op het feit dat er gebruik gemaakt wordt van IAS 39. Onder IAS 39 zijn er namelijk minder opties om andere goederen als hedge instrument te gebruiken. Het kan er echter ook op duiden dat derivaten het meest geschikt is voor de risico's die ze willen afdekken en dat ze daarom geen gebruik van andere hedge instrumenten maken. Onder IFRS 9 heb je immers meer keuze tot hedge instrumenten, maar dat betekent niet dat er gebruik van moet worden gemaakt.

Het tweede punt stelt dat er gebruik moet worden gemaakt van een economische relatie, dit is een van de nieuwe eisen onder IFRS 9. Er moet hier echter wel kritisch gekeken worden naar het feit van wat hedge accounting is. Bij hedge accounting wordt een risico afgedekt door een hedge instrument, dit gebeurt door een hedge instrument te nemen waarvan de waarde tegen de waarde van het risico in gaat. De meeste afgedekte posities en hedge instrumenten onder IAS 39 zullen waarschijnlijk ook een economische hedge relatie hebben gehad vanwege het feit dat het moeilijk is een instrument te vinden die tegen de waarde in beweegt zonder economische relatie. Het feit dat het expliciet is benoemd in het verslag zou erop kunnen duiden dat er gebruik wordt gemaakt van IFRS 9. Dit is echter wegens bovengenoemde redenen geen doorslaggevende reden om te zeggen dat ze gebruik maken van IFRS 9.

Het derde punt dat benoemd wordt is dat de hedge relatie afdoende effectief moet zijn. Aangezien het bekijken van de effectiviteit onder IFRS 9 veel verschilt van IAS 39 zou dit een goede mogelijkheid zijn geweest om erachter te komen. Er zijn echter geen van de eisen benoemd. Er is geen criterium benoemd van 80 – 125% wat op IAS 39 zou duiden, maar ook geen van de IFRS 9 criteria zoals de hedge ratio of het kredietrisico naast de behandelde sprake van een economische hedge relatie. Om deze redenen is besloten NWB onder “niet weergegeven” te plaatsen.

Bij Triodos was ook het probleem ondervonden dat ze bij hun uitleg over hun financiële maatregelen niet refereren naar de IFRS regelingen. In hun verslag staat enkel benoemd dat er gebruik gemaakt wordt van IFRS. Triodos heeft net als NWB gesteld dat er een economische relatie aanwezig moet zijn tussen de afgedekte positie en het hedge instrument. Zoals eerder is vermeld is dit onder IAS 39 geen harde eis, er zal niet snel een hedge relatie aangegaan worden als er geen relatie was tussen het hedge instrument en de afgedekte positie. In het jaarverslag van Triodos is eveneens geen duidelijke aanwijzing gevonden die op IAS 39 of IFRS 9 wijst, hierom is Triodos ook onder het kopje “niet weergegeven” geschaard.

De redenen om een regeling al dan niet toe te passen worden verder besproken onder de vierde deelvraag:

4. Wat is de reden om dit al dan niet toe te passen?

In elk jaarverslag is gezocht naar de reden achter de toepassing van de regeling die ze gebruiken. Het resultaat hiervan is hieronder in tabel 4.3 te zien.

Tabel 4.3. Redenen toepassen regeling

reden	aantal banken
omdat onder IFRS 9 geen regelingen zijn gemaakt omtrent macro hedges heeft het toepassen ervan nog weinig effect	1
De IFRS 9 zorgt voor een beter samenspel tussen hedge accounting en risico management	1
geen reden	10

Twee van de twaalf banken hebben een reden gegeven waarom ze ervoor hebben gekozen om IFRS 9 of IAS 39 toe te passen. De NN bank maakt gebruik van IAS 39 en heeft vermeld dit te doen omdat het toepassen van IFRS 9 voor hedge accounting voor nu nog weinig effect heeft. De BNG is de andere bank die een reden heeft opgegeven. Zij hebben voor IFRS 9 gekozen aangezien dit voor een beter samenspel zorgt tussen hedge accounting en risico management. Erg opvallend is dat tien banken geen argumentatie hebben gegeven voor het kiezen van een regeling.

De banken die IFRS 9 gebruiken zouden mogelijk geen redenatie geven voor het toepassen omdat ze de nieuwste regeling gebruiken. IFRS 9 moet sinds 1 januari 2018 geïmplementeerd worden, gebruik van IAS 39 is een afwijking van standaard en daarom zou het logischer zijn om daar een redenatie te zien. 6 van de 7 banken hebben echter geen reden vermeld in het jaarverslag voor het toepassen van IAS 39.

Een mogelijke reden dat de banken die IAS 39 gebruiken geen reden hebben benoemd voor het kiezen van deze regeling zou kunnen zijn omdat ze enkel gebruik maken van macro hedge. Onder IFRS 9 is namelijk nog geen regeling gemaakt omtrent macro hedge accounting. Als er van macro hedge gebruik wordt gemaakt, wordt dus automatisch IAS 39 toegepast. Om dit te analyseren is tabel 4.4. gemaakt.

Tabel 4.4. Gebruik van micro/macro hedge bij banken

Banken	micro hedge	macro hedge
ING	x	x
Rabobank	x	x
ABN Amro	x	x
BNG Bank	x	x
NWB Bank	x	x
De Volksbank	x	x
NN Bank	x	x
NIBC	x	x
Van Lanschot Kempen	x	x
Achmea Bank	x	x
Aegon		x
Triodos bank	x	

Uit tabel 4.4. blijkt dat 10 van de 12 banken gebruik maken van zowel micro als macro hedges. De uitzonderingen hierop zijn Aegon en Triodos bank. Deze beide banken hebben geen redenatie gegeven voor hun regelingkeuze. Bij Aegon is dit te begrijpen aangezien de bank enkel gebruik maakt van macro hedges. Voor macro hedge moet IAS 39 nog toegepast worden dus hierbij is geen sprake van een gemaakte keuze tussen IFRS 9 en IAS 39. Triodos daarentegen maakt enkel gebruik van micro hedges. Hierbij is het mogelijk om zowel IFRS 9 als IAS 39 toe te passen. Het is dus vreemd dat Triodos niet eens benoemd heeft van welke regeling gebruik wordt gemaakt.

Er zijn maar twee redenen benoemd voor een regelingkeuze, één voor IFRS 9 en één voor IAS 39. De reden om IFRS 9 toe te passen is dat er een beter samenspel is tussen hedge accounting en risico management. De BNG bank heeft het benoemd maar de andere twee banken die IFRS 9 hebben toegepast zouden dit ook als achterliggende reden kunnen hebben. NN bank beredeneert dat doordat macro hedge nog niet bij IFRS 9 is opgenomen de toepassing van IFRS 9 voor hedge accounting nog weinig effect zou hebben. Dit zou voor de andere 6 banken ook een reden kunnen zijn om IAS 39 toe te passen. De vraag die dan enkel nog rest is of macro hedges binnen deze banken ook meer gebruikt worden dan micro hedges. Als maar voor een klein gedeelte gebruik wordt gemaakt van macro hedges dan zou IFRS 9 mogelijk nog wel een grote impact kunnen hebben op de jaarverslagen.

De informatie die de banken in hun jaarverslagen stoppen verschilt per bank. Sommige benoemen de regeling en andere niet, soms wordt de reden voor gebruik benoemd maar vaker niet. De vijfde deelvraag van deze scriptie kijkt of er een verschil zit tussen de jaarverslagen onder IAS 39 en de jaarverslagen onder IFRS 9. De vijfde deelvraag is als volgt:

5. Zorgt de invoering van IFRS 9 voor meer transparantie bij het verslaggeven?

Om deze deelvraag te beantwoorden zijn vier punten met betrekking tot hedge die elk bestaan uit sub categorieën geanalyseerd. Op basis hiervan is een cijfer gegeven. De resultaten hiervan zijn voor de jaarverslagen die IAS 39 gebruiken te zien in tabel 4.5. en voor de jaarverslagen die IFRS 9 gebruiken te zien in tabel 4.6. In bijlage B is in tabel B.3., B.4., B.5. en B.6. te zien hoe elk punt is beoordeelt.

Tabel 4.5. IAS 39 jaarverslagen beoordeling

Banken	Regeling	Hedge soort	Effectiviteit	Positie en Instrument	Punten
ING	1,5	2	1,5	2	7
ABN Amro	1	2	1	2	6
De Volksbank	1	2	2	2	7
NN Bank	2	2	0,5	2	6,5
NIBC	1	1,5	2	2	6,5
Van Lanschot Kempen	1,5	2	1	2	6,5
Aegon	1,5	2	2	2	7,5
Gemiddelde	1,4	1,9	1,4	2,0	6,7

Tabel 4.6. IFRS 9 jaarverslagen beoordeling

Banken	Regeling	Hedge soort	Effectiviteit	Positie en Instrument	Punten
Rabobank	1,5	1,5	1,5	2	6,5
BNG Bank	2	2	1,5	2	7,5
Achmea Bank	1	1,5	1,5	2	6
Gemiddelde	1,7	1,7	1,5	2,0	6,8

IFRS 9 lijkt hoger te scoren onder regeling, effectiviteit en totaal aantal punten. Het gaat echter minder goed bij verslaggeven van de hedge soort. Om te analyseren of er een significant verschil aanwezig is, is de Mann-Whitney U toets toegepast voor de regeling, hedge soort, effectiviteit, afgedekte positie en instrument en totaal aantal punten onder IAS 39 en IFRS 9.

De behaalde punten van de jaarverslagen die IFRS 9 en IAS 39 toepassen ligt tussen de 6 en 7,6 punten. Dit betekent dat elk jaarverslag aan minimaal één sub criteria niet helemaal voldeed en maximaal aan 4. De slechtst scorende onderdelen zijn regeling en effectiviteit. Bij regeling komt dit voornamelijk doordat een sub categorie ervan ging over het feit of een redenatie was benoemd voor de regeling keuze. Maar 2 van de 12 geanalyseerde jaarverslagen voldeden hieraan.

Bij het onderdeel effectiviteit ontbrak wat meer. 4 van de 9 verslagen waarvan duidelijk was welke regeling ze toepassen heeft niet vermeld welke methode ze toepassen om de effectiviteit van de hedge relatie te meten. Aangezien de effectiviteit vaak bepaalt of een hedge wordt voortgezet of niet, was het opvallend dat het bij zo veel verslagen mist. De effectiviteit kan namelijk op meerdere

manieren bepaald worden, een bedrijf kan door de methode waarop ze effectiviteit meten dus bepalen of een hedge mag blijven voortbestaan.

Omdat in beide richtingen getest wordt of het aantal punten onder IFRS 9 verschilt van IAS 39, is gebruik gemaakt van een tweezijdige toets. Om te kijken of er een significant verschil aanwezig is wordt de laagste U waarde (van de U waarde berekend onder IAS 39 en de U waarde berekend onder IFRS 9) vergeleken met de kritieke U-waarde voor een tweezijdige toets met een significantieniveau van 0.05. De laagst berekende U waarden zijn te zien in tabel 4.7., een compleet overzicht is te zien in bijlage B, tabel B.8.

Tabel 4.7. Uitkomst Mann-Whitney test

	Regeling	Hedge soort	Effectiviteit	Positie en instrument	Punten
U-waarde	5	9	9	6	9

De kritieke U-waarde is af te lezen uit tabel.... In bijlage... De IAS 39 groep bestaat uit 7 waarnemingen en de IFRS 9 groep uit 3, hierbij behoort een kritieke U-waarde van 1 bij de Mann-Whitney U test.

Er is een significant verschil aanwezig als de berekende U-waarde kleiner is dan de kritieke U-waarde. Zoals in tabel 4.7. te zien is zijn de U-waardes van regeling, hedge soort, effectiviteit, positie en instrument en het totaal aantal punten allemaal groter dan 1. Dit betekent dat voor geen van deze onderdelen een significant verschil is gevonden tussen de jaarverslagen die de richtlijn van IAS 39 gebruiken en de jaarverslagen die de IFRS 9 richtlijn gebruiken.

Uit dit onderzoek blijkt dat de invoering van IFRS 9 niet voor meer transparantie zorgt in het jaarverslag. Op basis van de gemaakte criteria voor deze scriptie is er geen verschil te zien tussen de kwaliteit van jaarverslagen onder IAS 39 en jaarverslagen onder IFRS 9. Naast dat jaarverslagen die de IFRS 9 richtlijnen gebruiken niet beter presteren, presteren ze ook niet significant slechter. Uit dit onderzoek is geen kwaliteitsverandering waargenomen tussen het toepassen van IFRS 9 en het toepassen van IAS 39.

Er waren ook twee jaarverslagen waarvan niet bekend is welke richtlijn ze hebben gebruikt. De punten die zij hebben gescoord zijn hieronder te vinden in tabel 4.8. Deze twee jaarverslagen hebben een opvallend lager cijfer dan de jaarverslagen die wel vermeld hebben van welke regeling ze gebruik hebben gemaakt. Net als de jaarverslagen waarvan wel bekend is welke richtlijn ze hebben gebruikt scoren de jaarverslagen het slechtst bij het onderdeel Regeling en Effectiviteit.

Dat er slecht bij de regeling is gescoord is niet zo gek. Eén van de sub categorieën waarop de NWB bank en Triodos beoordeelt worden is of in het verslag staat van welke regeling ze gebruik maken en een andere sub categorie is het benoemen van de reden voor deze keuze. Als de richtlijn die ze gebruiken niet is benoemd zal er logischerwijs ook geen uitleg zijn over de keuze. Daarnaast hebben ze beide ook de hedge criteria niet benoemd. Bij effectiviteit heeft de NWB bank enkel benoemd hoe groot de ineffectiviteit is, voor de rest is er door beide banken niet voldaan aan één van de andere

sub categorieën. De effectiviteit laat zien hoe goed een hedge relatie werkt, het niet noemen hiervan zou gezien kunnen worden als een groot gemis in het jaarverslag. Waarom zou hedge accounting in immers in een jaarverslag benoemt worden als het resultaat ervan niet wordt getoond.

Tabel 4.8 Regeling onbekend jaarverslagen beoordeling

Banken	Regeling	Hedge soort	Effectiviteit	Positie en Instrument	Punten
NWB Bank	0,5	2	0,5	2	5
Triodos	0,5	1	0	2	3,5
Gemiddelde	0,5	1,5	0,25	2,0	4,25

5. Conclusie en Discussie

In dit laatste hoofdstuk worden eerst de bevindingen samengevat. Vervolgens wordt bij discussie de gevonden resultaten en het onderzoek kritisch geanalyseerd, daarnaast worden er aanbevelingen gegeven voor vervolgonderzoek.

5.1. Conclusie

Bedrijven maken gebruik van hedge accounting om risico's af te dekken. IAS 39 werd voorheen als richtlijn gebruikt voor hedge accounting maar sinds 1 januari 2018 is een nieuwe richtlijn, IFRS 9, doorgevoerd. IFRS 9 is echter nog niet geheel af, de richtlijnen omtrent macro hedge missen nog. Omdat de IFRS 9 richtlijn nog niet geheel af is hebben bedrijven nog de mogelijkheid om IAS 39 toe te passen voor hedge accounting. De onderzoeksvraag van deze scriptie is als volgt:

Wat is het gevolg op de transparantie van het jaarverslag van de invoering van IFRS 9 hedge accounting op banken?

Deze onderzoeksvraag wordt aan de hand van vijf deelvragen beantwoord. De eerste twee deelvragen zijn met de gevonden informatie over wet en regelgeving te beantwoorden en de andere drie worden beantwoord aan de hand van de gevonden informatie uit de jaarverslagen van twaalf Nederlandse banken: ING, Rabobank, ABN AMRO, BNG Bank, de Volksbank, NN Bank, NIBC, Van Lanschot Kempen, Aegon, Achmea Bank en Triodos.

De eerste deelvraag is als volgt:

1. Wat is de reden achter de invoering van IFRS 9?

De IFRS 9 regeling werd gemaakt om de IFRS richtlijnen beter te laten aansluiten met de US GAAP. Dit wordt gedaan om ervoor te zorgen dat de vergelijkbaarheid tussen jaarverslagen uit verschillende landen beter is. Daarnaast werden er enkele problemen bij IAS 39 ondervonden het was een ingewikkelde regeling die veel tijd en geld kostte om toe te passen.

De tweede deelvraag kijkt vervolgens naar de veranderingen die onder IFRS 9 zijn doorgevoerd om deze problemen te verhelpen:

2. Wat is het verschil tussen IAS 39 en IFRS 9?

IFRS 9 heeft als doel dat het beter moet aansluiten bij risico management en dat er meer mogelijkheden zijn voor het gebruik van hedge accounting. Onder IFRS 9 kwalificeren meer activa en passiva als hedge instrument of afgedekte positie. Dit zorgt ervoor dat meer hedge relaties kwalificeren voor hedge accounting. Daarnaast was een groot obstakel voor hedge accounting de retrospectieve effectiviteitstest. De hedge moest onder IAS 39 tussen de 80 en 125% effectief zijn, zat het 1% eronder of erboven dan kwalificeerde de hedge niet meer voor hedge accounting. Onder IFRS 9 is de retrospectieve effectiviteitstest geschrapt, er vind nog enkel een prospectieve test plaats.

Aangezien er nog een keuze aanwezig is tussen welke richtlijn wordt gebruikt is met de derde deelvraag gekeken naar welke richtlijn geprefereerd wordt:

3. Door hoeveel banken wordt IFRS 9 in het boekjaar 2018 toegepast?

Van de 12 onderzochten banken passen 7 banken nog de oude richtlijn, IAS 39, toe. Er passen maar 3 banken de nieuwe IFRS 9 richtlijn toe en van 2 banken is het onbekend welke richtlijn er in hun jaarverslag wordt toegepast. Het grootste deel van de banken past nog de oude richtlijn toe wat opvallend is aangezien IFRS 9 een verbetering zou moeten zijn ten opzichte van IAS 39. Vanuit deze gedachtegang zou het logischer zijn geweest als de meeste banken gebruik hadden gemaakt van IFRS 9. De vierde deelvraag is gemaakt om te achterhalen waarom de banken hebben gekozen voor de richtlijn die ze gebruiken:

4. Wat is de reden om dit al dan niet toe te passen?

Opvallend was dat maar 2 van de 12 banken een redenatie voor de richtlijn keuze in hun jaarverslag hadden gezet. BNG maakt gebruik van de nieuwe IFRS 9 richtlijn en heeft vermeld dit te doen aangezien IFRS 9 beter aansluit bij risico management. De NN bank heeft vermeld dat IFRS 9 als doel heeft de richtlijnen omtrent hedge accounting te vergemakkelijken. Macro hedge accounting valt echter nog niet onder de IFRS 9 richtlijn en daarom heeft het toepassen van IFRS 9 volgens de NN bank nog niet zo veel effect op het verslaggeven. Dit laatste zou ook een reden van de andere banken kunnen zijn voor het toepassen van de IAS 39 richtlijn voor hedge accounting in plaats van de IFRS 9 richtlijn. Omdat ze geen reden hebben benoemd is dit niet met zekerheid te zeggen. Een mogelijke reden voor het kiezen van IAS 39 zou bijvoorbeeld ook kunnen zijn dat ze opzien tegen het gebruik van twee richtlijnen voor hedge accounting. Dit zou moeten gebeuren aangezien IFRS 9 nog geen richtlijnen voor macro hedge heeft en de meeste banken hier wel veel gebruik van maken. Ook kost het invoeren van een nieuwe richtlijn tijd en geld en proberen ze hun aandacht momenteel op andere aspecten van de bank te focussen. Omdat maar 2 van de 12 banken een reden hebben gegeven blijft dit een beetje speculeren.

IFRS 9 zou dus de richtlijnen omtrent hedge accounting moeten vergemakkelijken, meer hedge relaties zouden mogelijk moeten zijn voor hedge accounting en het zou beter aan moeten sluiten bij risico management. Om te zien of de keuze van de richtlijn effect heeft op de kwaliteit van het jaarverslag is de vijfde deelvraag opgesteld:

5. Zorgt de invoering van IFRS 9 voor meer transparantie bij het verslaggeven?

Dit is getest door de jaarverslagen te becijferen. De jaarverslagen die gebruik maken van IAS 39 hadden een cijfergemiddelde van 6,7. De jaarverslagen die gebruik maken van IFRS 9 hadden een cijfergemiddelde van 6,8. Tussen de jaarverslagen die IAS 39 toepassen en de jaarverslagen die IFRS 9 toepassen zit geen significant verschil in de transparantie van hun jaarverslagen. De invoering van IFRS 9 zorgt volgens dit onderzoek niet voor meer transparantie bij het verslaggeven.

Bij het analyseren van de jaarverslagen viel wel op dat bij zowel IAS 39 als IFRS 9 enkele punten misten die voor meer transparantie zouden kunnen zorgen. Op verschillende vlakken zouden de jaarverslagen onder IAS 39 en IFRS 9 nog verbeterd kunnen worden. De voornaamste zijn de regeling en de effectiviteit. Bij de regeling zou het voor de transparantie handig zijn als de regeling keuze wordt uitgelegd, het grootste gedeelte van de banken doet dit niet terwijl de keuze grote invloed heeft op het verslaggeven. Bij effectiviteit zou het verslag enorm verbeteren als ze benoemen welke methode wordt gebruikt om de effectiviteit te meten. De banken mogen zelf bepalen welke methode ze willen toepassen om de effectiviteit te meten, met deze keuze beïnvloeden ze wanneer ze iets als een effectieve hedge zien en dat heeft gevolgen voor het voortbestaan van de hedge relatie.

Als concluderend antwoord op de hoofdvraag, de IFRS 9 hedge accounting richtlijn heeft geen invloed op de transparantie van het jaarverslag bij Nederlandse banken. Wel zou onder zowel IAS 39 als IFRS 9 door banken nog veel informatie toegevoegd kunnen worden om het jaarverslag transparanter te maken.

5.2. Discussie

Voor vervolgonderzoek zou ik adviseren te wachten totdat IFRS 9 met betrekking tot hedge accounting volledig af is. Veel banken maken nu nog gebruik van IAS 39 omdat IFRS 9 nog geen richtlijnen omtrent macro hedges heeft. Hierdoor had ik voor dit onderzoek maar drie jaarverslagen die gebruik maakten van IFRS 9, de steekproef was al aan de kleine kant met 12 banken maar dit maakte het enkel beperkter om een goed resultaat te krijgen over hoe IFRS 9 de jaarverslagen beïnvloed.

Momenteel hebben maar weinig banken de IFRS 9 richtlijn voor hedge accounting toegepast. Als de macro hedge richtlijnen onder IFRS 9 gereed zijn zou het interessant zijn om te kijken wat de volledige implementatie van IFRS 9 met betrekking tot hedge accounting voor gevolgen heeft op het jaarverslag. Voor dit onderzoek was de steekproef eigenlijk net iets te klein en te weinig banken hebben IFRS 9 toegepast. Wat voor veranderingen IFRS 9 teweeg brengt is mogelijk ook beter te analyseren als je van de banken twee jaarverslagen pakt, het laatste jaarverslag waar nog IAS 39 toegepast werd en het jaarverslag waarbij IFRS 9 volledig geïmplementeerd is. Voor dit jaarverslag was dat niet mogelijk aangezien te weinig banken IFRS 9 hadden geïmplementeerd om dit goed te onderzoeken.

Tevens kan bij een vervolg onderzoek ook andere banken in de Europese Unie worden gebruikt. Deze scriptie heeft zich gericht op de grootste Nederlandse banken.

Vooraf bij de vierde en vijfde deelvraag was het lastig dat er gebruik werd gemaakt van maar 12 jaarverslagen waarvan 2 er afvielen aangezien deze niet benoemd hadden van welke richtlijn ze gebruik hadden gemaakt. Het was zeer opvallend dat maar 2 banken een reden hadden benoemd voor hun richtlijn keuze. Het antwoord op de vierde deelvraag is hierdoor zeer speculatief. De reden die is benoemd voor het kiezen van de richtlijn van IFRS 9 en de reden die is benoemd voor het kiezen van IAS 39 hoeven niet voor elke bank te gelden. Er zouden nog andere redenen kunnen zijn dat veel banken voor IAS 39 hebben gekozen in plaats van IFRS 9.

Bij de vijfde deelvraag zijn de jaarverslagen becijferd aan de hand van opgestelde punten die in de jaarverslagen naar mijn mening benoemd hadden moeten worden. Een jaarverslag hoort de lezer te informeren en moet begrijpelijk zijn. Indien een derdejaars student deze informatie niet kan achterhalen voldoet het jaarverslag aan het criterium.

Bijlage A

Tabel A.1.

IAS 39	IFRS 9
<u>Hedge soorten</u>	
<ul style="list-style-type: none">• Reële waarde hedge<ul style="list-style-type: none">➢ Waardeverandering via resultatenrekening• Kasstroom hedge<ul style="list-style-type: none">➢ Eigenvermogenscomponent in OCI naar resultatenrekening als inkomen beïnvloed wordt➢ Ineffectieve deel hedge instrument in resultatenrekening• Netto investering hedge<ul style="list-style-type: none">➢ Effectieve deel eigen vermogen➢ Ineffectieve deel resultatenrekening• Ineffectieve hedge rapporteren in resultatenrekening	<ul style="list-style-type: none">• Reële waarde hedge<ul style="list-style-type: none">➢ Waardeverandering via resultatenrekening• Kasstroom hedge<ul style="list-style-type: none">➢ Eigenvermogenscomponent in OCI (geen verschuiving naar resultatenrekening)• Netto Investering hedge<ul style="list-style-type: none">➢ Eigenvermogenscomponent in OCI (geen verschuiving naar resultatenrekening)• Ineffectieve hedge proportioneel rapporteren in resultatenrekening
<u>Documentatie en toewijzing</u>	
<ul style="list-style-type: none">• Risico management doel en strategie voor de hedge relatie• Hedge instrument• Bijbehorende afgedekte positie• Aard van het risico• Hoe hedge effectiviteit gemeten wordt (incl. hoe wordt hedge effectiviteit gemeten)	<ul style="list-style-type: none">• Risico management doel en strategie voor de hedge relatie• Hedge instrument• Bijbehorende afgedekte positie• Aard van het risico• Hoe hedge effectiviteit gemeten wordt (incl. hoe hedge ratio bepaald wordt)
<u>Effectiviteit</u>	
<ul style="list-style-type: none">• Prospectieve test• Retrospectieve test (80-125%)• Looptijd van hedge instrument moet overeenkomen met de looptijd van de afgedekte positie	<ul style="list-style-type: none">• Prospectieve test• Hedge effectiviteit eisen:<ul style="list-style-type: none">➢ Economische relatie➢ Krediet risico➢ Hedge ratio• Mogelijkheid tot herwaardering• Looptijd van hedge instrument moet overeenkomen met de looptijd van de afgedekte positie

IAS 39	IFRS 9
<u>Hedge instrument</u>	
<ul style="list-style-type: none"> • Andere partij moet bij hedge relatie betrokken zijn • Derivaten • Besloten derivaten scheiden van het contract • Geen geschreven opties 	<ul style="list-style-type: none"> • Andere partij moet bij hedge relatie betrokken zijn • Derivaten • Financiële activa: hoeft niet meer gescheiden te worden van het contract • Financiële passiva: besloten derivaten dienen gescheiden te worden van het hoofdcontract
<u>Afgedekte positie</u>	
<ul style="list-style-type: none"> • Eén of meerdere posities • Financiële goederen 	<ul style="list-style-type: none"> • Eén of meerdere posities • Financiële goederen • Niet financiële goederen • Derivaten (gecombineerd met niet derivatenposities)
<u>Beëindigen hedge relatie</u>	
<ul style="list-style-type: none"> • Vrije keuze om hedge relatie te beëindigen 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen vrije keuze om hedge relatie te beëindigen

Bijlage B

Tabel B.1. Balanstotaal banken

	2018
ING	887
Rabobank	590
ABN AMRO	381
BNG Bank	138
NWB Bank	84
De Volksbank	61
NN Bank	22
NIBC	22
Van Lanschot Kempen	14
Aegon	14
Achmea Bank	13
Triodos	11

Tabel B.2. Richtlijn banken

Banken	IFRS 9 m.u.v. macro hedge	IAS 39	Onduidelijk
ING		X	
Rabobank	X		
ABN Amro		X	
BNG Bank	X		
NWB Bank			X
De Volksbank		X	
NN Bank		X	
NIBC		X	
Van Lanschot Kempen		X	
Achmea Bank	X		
Aegon		X	
Triodos bank			X

Tabel B.3. Beoordeling regeling

Banken	Regeling keuze	Uitleg regeling keuze	Doel	Hedge criteria	Punten
ING	+	-	+	+	1,5
Rabobank	+	-	+	+	1,5
ABN Amro	+	-	+	-	1
BNG Bank	+	+	+	+	2
NWB Bank	-	-	+	-	0,5
De Volksbank	+	-	+	-	1
NN Bank	+	+	+	+	2
NIBC	+	-	-	+	1
Van Lanschot Kempen	+	-	+	+	1,5
Achmea Bank	+	-	-	+	1
Aegon	+	-	+	+	1,5
Triodos bank	-	-	+	-	0,5

Tabel B.4. Beoordeling hedge soort

Banken	Hedge soort	Uitleg hedge soort	Micro / macro	Uitleg micro / macro	Punten
ING	+	+	+	+	2
Rabobank	+	+	+	-	1,5
ABN Amro	+	+	+	+	2
BNG Bank	+	+	+	+	2
NWB Bank	+	+	+	+	2
De Volksbank	+	+	+	+	2
NN Bank	+	+	+	+	2
NIBC	+	+	+	-	1,5
Van Lanschot Kempen	+	+	+	+	2
Achmea Bank	+	+	+	-	1,5
Aegon	+	+	+	+	2
Triodos bank	-	-	+	+	1

Tabel B.5. Beoordeling effectiviteit

Banken	Effectiviteits-test	Methode	Ineffectiviteit	Ineffectiviteit redenen	Punten
ING	-	+	+	+	1,5
Rabobank	+	-	+	+	1,5
ABN Amro	-	+	-	+	1
BNG Bank	+	-	+	+	1,5
NWB Bank	-	-	+	-	0,5
De Volksbank	+	+	+	+	2
NN Bank	-	-	-	+	0,5
NIBC	+	+	+	+	2
Van Lanschot Kempen	+	-	+	-	1
Achmea Bank	+	+	+	-	1,5
Aegon	+	+	+	+	2
Triodos bank	-	-	-	-	0

Tabel B.6. Beoordeling positie en instrument

Banken	Afgedekte positie	Hedge instrument	Opname	Verband	Punten
ING	+	+	+	+	2
Rabobank	+	+	+	+	2
ABN Amro	+	+	+	+	2
BNG Bank	+	+	+	+	2
NWB Bank	+	+	+	+	2
De Volksbank	+	+	+	+	2
NN Bank	+	+	+	+	2
NIBC	+	+	+	+	2
Van Lanschot Kempen	+	+	+	+	2
Achmea Bank	+	+	+	+	2
Aegon	+	+	+	+	2
Triodos bank	+	+	+	+	2

Tabel B.7. Overzicht beoordeling jaarverslagen

Banken	Regeling	Hedge soort	Effectiviteit	Positie en Instrument	Punten
ING	1,5	2	1,5	2	7
Rabobank	1,5	1,5	1,5	2	6,5
ABN Amro	1	2	1	2	6
BNG Bank	2	2	1,5	2	7,5
NWB Bank	0,5	2	0,5	2	5
De Volksbank	1	2	2	2	7
NN Bank	2	2	0,5	2	6,5
NIBC	1	1,5	2	2	6,5
Van Lanschot Kempen	1,5	2	1	2	6,5
Achmea Bank	1	1,5	1,5	2	6
Aegon	1,5	2	2	2	7,5
Triodos bank	0,5	1	0	2	3,5

Tabel B.8. Berekende U-waardes, Mann-Whitney U toets

	Regeling	Hedge soort	Effectiviteit	Positie en Instrument	Punten
U1	16	9	12	6	12
U2	5	12	9	15	9

Bijlage C

Tabel C.1. Mann-Whitney table, alpha 0.05 (real statistics using excel)

$n_1 \backslash n_2$	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
2							0	0	0	0	1	1	1	1	1	2	2	2	2
3				0	1	1	2	2	3	3	4	4	5	5	6	6	7	7	8
4			0	1	2	3	4	4	5	6	7	8	9	10	11	11	12	13	14
5		0	1	2	3	5	6	7	8	9	11	12	13	14	15	17	18	19	20
6		1	2	3	5	6	8	10	11	13	14	16	17	19	21	22	24	25	27
7		1	3	5	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34
8	0	2	4	6	8	10	13	15	17	19	22	24	26	29	31	34	36	38	41
9	0	2	4	7	10	12	15	17	20	23	26	28	31	34	37	39	42	45	48
10	0	3	5	8	11	14	17	20	23	26	29	33	36	39	42	45	48	52	55
11	0	3	6	9	13	16	19	23	26	30	33	37	40	44	47	51	55	58	62
12	1	4	7	11	14	18	22	26	29	33	37	41	45	49	53	57	61	65	69
13	1	4	8	12	16	20	24	28	33	37	41	45	50	54	59	63	67	72	76
14	1	5	9	13	17	22	26	31	36	40	45	50	55	59	64	69	74	78	83
15	1	5	10	14	19	24	29	34	39	44	49	54	59	64	70	75	80	85	90
16	1	6	11	15	21	26	31	37	42	47	53	59	64	70	75	81	86	92	98
17	2	6	11	17	22	28	34	39	45	51	57	63	69	75	81	87	93	99	105
18	2	7	12	18	24	30	36	42	48	55	61	67	74	80	86	93	99	106	112
19	2	7	13	19	25	32	38	45	52	58	65	72	78	85	92	99	106	113	119
20	2	8	14	20	27	34	41	48	55	62	69	76	83	90	98	105	112	119	127

Literatuurlijst

Abhayawansa, S., & Abeysekera, I. (2005). IAS 39. *Financial Management*, 06. 22-23. Geraadpleegd via <https://search-proquest-com.eur.idm.oclc.org/docview/195683848>

Backhuijs, J., Camfferman, K., & Oudshoorn, L. (2017). *Maandblad voor accountancy en bedrijfseconomie*, 91(11/12). 344-362. doi: 10.5117/mab.91.24063

Banken.nl. (2019). Ranglijst grootste Nederlandse banken 2019. Geraadpleegd via: <https://www.banken.nl/nieuws/21731/ranglijst-grootste-nederlandse-banken-2019>

Banken.nl. *Bankensector*. Geraadpleegd via: <https://www.banken.nl/bankensector>

Eisenhardt, K. (1989). Agency Theory: An assessment and review. *The academy of management review*, 14(1). 57-74. Geraadpleegd via <https://www.jstor.org/stable/258191>

Huttenhuis, J., & ter Hoeven, R. (2018). De invoering van IFRS 9 bij Europese banken; Een vervolgstudie. *Maandblad voor accountancy en bedrijfseconomie*, 92(11/12). 329-344. Doi: 10.5117/mab.92.30318

Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of financial economics*, 3(4), 305-360. Geraadpleegd via <https://www2.bc.edu/thomas-chemmanur/phdfincorp/MF891%20papers/Jensen%20and%20Meckling%201976.pdf>

Kimberley, L. (2017). IFRS 9 implementation dividing banks and corporates. *Euromoney Institutional Investor PLC*. Geraadpleegd via <https://search.proquest.com/docview/1883039035?accountid=13598>

Lane, S. & Kennedy, M. (2015). IFRS 9: a solution to past shortcomings?. *Accountancy Ireland*, 47(6), 30-32. Geraadpleegd via <https://search.proquest.com/docview/1755076385>

Mavhiki, R. (2014). Hedge accounting under IFRS 9: Friend or foe?. *Accountancy SA*. 22-23. Geraadpleegd via <https://search-proquest-com.eur.idm.oclc.org/docview/1545047986>

McCreevy, C. (2008). VERORDENING (EG) Nr. 1126/2008 VAN DE COMMISSIE van 3 november 2008: tot goedkeuring van bepaalde internationale standaarden voor jaarrekeningen overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1606/2002 van het Europees Parlement en de Raad. *Publicatieblad van de Europese Unie*. Geraadpleegd via <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:320:0001:0481:NL:PDF>

McDonnell, J. (2004). Hedge accounting: under international financial reporting standards. *Accountancy Ireland*, 36(2). 8-10. Geraadpleegd via <https://search-proquest-com.eur.idm.oclc.org/docview/223183011>

Panaretou, A., Shackleton, M. B., & Taylor, P. A. (2013). Corporate risk management and hedge accounting. *Contemporary accounting research*, 30(1), 116-139. doi: 10.1111/j.1911-3846.2011.01143.x

PWC. (2013). Practical guide: general hedge accounting. Geraadpleegd via <https://www.pwc.nl/nl/banken/assets/documents/practical-guide-general-hedge-accounting.pdf>

Raad voor de Jaarverslaggeving. (2017). Richtlijnen voor de jaarverslaggeving. *Deventer: Kluwer*.

Real statistics using excel. *Mann-Whitney Table*. Geraadpleegd via; <http://www.real-statistics.com/statistics-tables/mann-whitney-table/>

Rozen, K. & Pronk, M. (2018). Toelichting verwachte impact van IFRS 9 en IFRS 15. *Maandblad voor accountancy en bedrijfseconomie*, 92(11/12). 309-328. Doi: 10.5117/mab.92.29609